

SODUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 6 — 1939.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
Eesti-Soome relvavendluse pidupäevad . . .	117	Les jours de fête de la confraternité d'armes esto-finlandaise	117
<i>Major R. Vaharo</i> : Õhudistsipliin	121	<i>Commandant R. Vaharo</i> : La discipline aérienne	121
<i>Major V. Jakobson</i> : 2. Jalaväepolk Põtalovo operatsioonis	125	<i>Commandant V. Jakobson</i> : Le 2-me R. I. dans les opérations de Pytalovo	125
<i>A. N.</i> : Nõukogude Vene jalaväepataljoni relvad	130	<i>A. N.</i> : Les armes du bataillon d'infanterie de l'U.R.S.S.	130
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>F. J.</i> : Kaasaja ratsaväe ettevalmistamine sõjaks	137	— <i>F. J.</i> : Préparation de la cavalerie contemporaine pour la guerre	137
— <i>F. B.</i> : Mootorsõidukite kasutamisest Hiina-Jaapani sõjas	139	— <i>F. B.</i> : Emploi d'automobiles dans la guerre Chino-Japonaise	139
— <i>F. B.</i> : Šveitsi maastikuauto	140	— <i>F. B.</i> : L'auto tous-terrains suisse	140
Juriidilisi küsimusi	141	Questions juridiques	141
Sündmusi Vabadussõjast	142	Événements de la Guerre d'Indépendance	142
Perekondlikke teateid.		Informations familiales.	
Male.		Echecs.	

Kaanepilt: Kindral Laidoner asetab pärja Vabadussõjas langenud soomlaste mälestussambale Helsingis.

Vastutavtoimetaja major **Alfred Luts**.

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/13-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Tegevtoimetaja kõnetunnid iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella 0800—1500 ja laupäeviti 0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsi- kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

Nr. 6.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

09. 02. 1939.

X X I A A S T A K Ä I K

Eesti-Soome relvavendluse pidupäevad.

29. jaanuaril s. a. mälestasid Eesti Vabadussõjast osavõtnud soomlased Helsingis oma sõjaretke 20. aastapäeva. Päeva pühitsemine tõmbas suurel hulgal üle Soome kokku endisi vabatahtlikke, keda nüüd tuntakse ühise nimetusega — Vironkävijät (Eestikäijad). Vabadussõjaaegse Eesti Abistamiskomitee esimehe senaator prof. Louhivuori juhtimisel teotseva pidustustoimkonna kutsel võttis mälestuspäeva pühitsemisest osa eridelegatsioon Eestist, eesotsas Sõjavägede Ülemjuhataja kindralleitnant Laidoneriga. Delegatsioonis leidsid esindust Eesti sõjavägi, kaitseleit, naiskodukaitse ja tähtsamate linnade omavalitsuste juhid.

Lihtse mälestuspäevana mõeldud pidustused tegelikult ületasid selle piirid ja muutusid suurejooneliseks Eesti-Soome sõprusavalduseks. Pidustused avati juba mälestuspäeva eelpäeval, Eesti delegatsiooni saabudes jäälohkujal „Tasuja“ Helsingi 28. jaanuari pärastlõunal. Eesti külalised võeti vastu sõjaväeliste auavaldustega.

Vastuvõtjate seas oli rida Soome sõjaväelisi võimukandjaid, eesotsas Sõjavägede Juhataja kindralleitnant Östermani ja Kaitseliidu ülema kindral Malmbergiga; peale selle Eesti saadik, pidustustoimkonna liikmed ja Eesti Vabadussõjast osavõtnud soomlasi, omavalitsuse esindajaid ja rohkesti rahvast. Eesti Vabadussõjast osavõtnud soomlaste nimel tervitas delegatsiooni omaaegne Eesti Abistamiskomitee liige dr. Paloheimo, pöörates südamlike sõnadega kindral Laidoneri poole. Sellele järgnes laupäeva õhtul Soome Sõjavägede juhataja pidulik õhtusöök delegatsioonile.

Peapidustused algasid pühapäeva, 29. jaanuari hommikul kell 1045 austusavaldusega Eesti Vabadussõjas langenud Soome

vabatahtlike mälestussamba juures Vanakiriku puiestikus. Päevakohasele jumalateenistusele järgnes pärgade panek mälestussambale. Esimesena asetaski pärja Soome vabatahtlike ülem kindral Wetzer, selle järel Eesti pärja kindral Laidoner. Järgnesid pärjad Soome Sõjavägede juhatajalt, Kaitseliidu ülemalt, senaator Louhivuorilt, Ekströmi rügemendilt, Põhja-Poegade rügemendilt, Hõimusõdurite liidult, Soome rindemeeste liidult jt. Mälestusteenistus lõppenud, Soome vabatahtlikud defileerisid kindral Wetzeri ja külaliste ees. Vanade, võitlustes karastatud Soome sangarite paraadmarssi juhatas Põhja-Poegade rügemendis kaasa võidelnud praegune rannalaevastiku ülem kommodor Rahola. Rivile järgnesid autobusel Eesti Vabadussõjas tervise kaotanud invaliidid. See oli meeldejääv pilt.

Paraadile järgnes keskpäeval pidulik aktus Rahvusteatriis. Maja oli tulvil Soome vabatahtlikke, kõrgemaid sõjaväelasi ja teisi võimukandjaid ning avaliku elu tegelasi. Aktusel viibis arvukalt ka Soome valitsuse liikmeid, eesotsas peaminister Cajanderi, kaitseminister Niukkase ja välisminister Erkkoga. Aktusest oli kavatsenud osa võtta ka Soome President Kallio, oli aga selles takistatud haiguse tõttu.

Aktus algas Sibeliuse „Finlandia“ ettekandega, mis tõlgendab helides Soome vabadusvõitlust. Selle järel tervitas koosviibijaid kommodor Rahola, meenutades samas mälestusi Soome vabatahtlike sõjaretkest Eestisse. Nende kavasse ei kuulunud taganemine ja põgenemine, nad hoidsid kõrgel Soome sõdurite vana kuulsusriikast nime. Sellest tunnistavad ajalukku jäävad nimed: Narva, Valga, Marienburg. Kommodor Rahola tervituskõnele järgnes Soome Valge-

Eestis käinud Soome vabatahtlikud paraadmarsil.

kaardi rügemendi orkestri ettekandel ajalooline Karjala marss. Seejärel võttis sõna Soome vabatahtlike ülem kindral Wetzler, tuletades meelde, millise vaimustusega võeti Soome vabatahtlikke vastu Eesti pinnal.

Aktuse pidukõne pidas senaator Louhivuori. Ta andis kõigepealt koosolijaile edasi President Kallio isiklikud tervitused Soome ja Eesti relvavendluse pühitsemisele. Mee nutades 20 aastat tagasi Soomes valitsenud mee leolusid, kõneleja märkis, et tollal hinnati osavõttu Eesti Vabadussõjast nooremate uljaks teoks. Tunti selle ürituse raskusi, vastutust ja tähtsust. Tunti aga ka Eesti vabaduse tähendust Soomele ja seepärast ka Soome tookordne valitsus asus aktsiooni pooldavale seisukohale. Sellega ühines kogu Soome, keelest ja erakondadest hoolimata. Kõige raskem löö langes rindemeestele, kelle ainsaks valikuks oli võita või langeda. Tookordsetest võitlustest jutustatakse mõlemal pool Soome lahte kui muinasjutulistest kangelistegudest. Selle tulemuseks sai Vaba Eesti ja eestlaste tänutunne Soomele. Paremaks tõenduseks selle abi hindamiseks on Eesti rohkearvuline esinduslik delegatsioon praegustel pidustustel. Koos eestlastega võime rõõmustada, et Soome lahe mõlemad kaldad on vabad ja et Eesti on väärinud neid ohvreid, mida toodi. Vaba Soome võib olla uhke vanade hõimusidemete üle Eestiga. Sõjamälestused on meid toonud kokku, kuid tegelikult me pühitseme oma riikide vabadust.

Senaator Louhivuori kõne järel asus kõnetooli Eesti Sõjavägede Ülemjuhataja kindral Laidoner, keda aktusel viibijad tervitasid suurte kiiduavaldustega. Kindral Laidoner oma kõnes rõhutas järgmist:

„20. a. tagasi 1918. a. lõpul ja 1919. a. algul Eesti riik elas üle saatuslikke aegu ja raskeid päevi. Eesti rahvas oli läbi teinud raske Maailmasõja ja vene revolutsiooni, oli üle elanud saksa okupatsiooni.

Meie riigi sünd ei läinud kergelt. 1918. a. nov. lõpul suurearvuline tugev vaenlane tungis Eesti maa-alale, algas Eestiga sõda. Meie riik oli noor ja nõrk. Meie materjalsed võimalused rohkem kui piiratud, meie sõjavägi korraldamata ja relvastamata. Ja mis veel tähtsam — rahvas oli läbi elatud vene revolutsioonist demoraliseeritud ja lõhestatud.

Sellest kõigest hoolimata Eesti juhtivad tegelased eesotsas praeguse Vabariigi Presidendi K. Pätsiga otsustasid julgelt astuda võitlusse sissetungiva vaenlasega. Meie jõud oli nõrk ja arusaadavalt vaenlasele oli alguses suur edu. Ta vallutas ligi $\frac{2}{3}$ meie riigi maa-alast. Rahva seas oli märgata teatavat mee leolu langust; siiski otsustasime võitlust kindlalt jätkata, tegime suuri jõupingutusi sõjaväe organiseerimise alal ja 1919. a. alguks meil oli enam-vähem organiseeritud 2 diviisi sõjaväge.

Agal ajal, kus me end korraldasime, oli vastane jõudnud juba üsna ligidale meie pealinnale, vastase eelväed olid 40—50 km kaugusel Tallinnast.

See asjaolu tekitas teatavas määras mee leolu langust, tekkis kartus, kas me üldse oma jõuga jõuame tagasi lüüa tugeva vaenlase. Ja sellel saatuslikul kriitilisel ajal saabus meile abi väljaspoolt. Soome lahte ilmus suur Briti laevastik ja Soome lahte tagant tõttasid meile appi vaprad Soome rahva pojad.

Sõjas on tihti nõnda, et kriitilisel silmapilgul ei ole tähtis abi suurus, vaid õige aeg, millal abi saabub. Nii oli ka lugu esimese Soome abiväe pataljoniga major (hiljem kolonel) Ekströmi juhtimisel. Ta tuli just kõige kriitilisemal silmapilgul ja kõige õigemal ajal, et meile tuua materjalset ja veel rohkem moraalselt abi.

Selle pataljoni tulek andis meile juurde uut jõudu, aga veel rohkem julgust, ja meie algasime suurt pealetungi, millele järgnes võit võidu peale kuni Narva taasvõtmiseni. Varsti pärast kol. Ekströmi pataljoni saabumist ilmus Soomest juba suurem väeosa — Põhja-Poegade rügement kahepataljonilises koosseisus kolonel Kalmi juhatusel. See oli juba väeosa, mis mõjutas suurel määral meie tegevust Lõunarindel Valga rajoonis.

See on sündmuste lühike ajalooline käik. Aga ükski jutustus ei saa üle anda neid tundeid, mis kogu Eesti rahvas üle elas neil ajaloolistel päevadel. Raske taganemine, suur heitlus ja suured võidud. Kõike seda ei saa üle anda sõnades, seda võib vaid ette kujutada, kui suured ja õilsad olid meie elamused neil aegadel 20. a. tagasi.

Arusaadavalt kogu Eesti rahvas mäletab suurima ja südamlikumana tänutundega neid, kes meile appi tõttasid neil rasketel aegadel.

Sügavalt ja südamest me täname kõiki Soome abiväelasi kolonel Ekströmi pataljonist ja Põhja-Poegade rügemendist. Täname mõlemate väeüksuste ülemaid kol. Ekströmi ja kol. Kalmi. Täname diviisilemat kindral Wetzlerit. Samal ajal me teame, et Soome seltskonna ja Soome rahva keskel tegid suurt tööd abistamiskomitee tegelased, eesotsas senaator Louhivuori ja prof. Kettu-

Saabumine Helsingi sadamasse.

Kahe vennasrahva sõjaväejuhtide tervitus-käepigistus.

Senaator prof. Louhivuori, kindral Laidoner ja kindral Österman saabuvad mälestusteenistusele.

Soome sõjaväeline aukompani möödub külalistest paraadmarsil.

Kindralid Laidoner ja Österman Rahvusteatri aktusele saabumisel.

Eestis käinud Soome vabatahtlikud Rahvusteatri aktusele kogunemas.

sega. Eriti meie avaldame oma tänu ja sügavat lugupidamist praegusele Soome riigipeale President Kallirole, kes tol ajal aktiivselt osa võttis meie abistamise komitee tööst.

Nüüd 20 a. järel meie siin elame üle ilusaid silmapilke koos vanade truude lahingukaaslastega. Seejuures meie mõtted pöörduvad samuti suure tänutundega kaugemale, Suur-Britanniasse, kelle võimas laevastik meid kogu Vabadussõja ajal aitas, ja tuletame meelde Taani ja Rootsi vabatahtlikke. Me oleme uhked sellele, mis me ise korda saatsime, aga oleme uhked ka sellele, et meil, väikesel Eesti rahval ja noorel Eesti riigil oli häid ja tugevaid sõpru.

Tagajärg on kõigile teada — meie võitlesime 13 kuud ja lõpetasime sõja Tartu rahuga, mis sõlmiti suure Vene riigi ja väikese Eesti riigi vahel täiesti vastastikusel alusel ja mille suureks tulemuseks oli uue Eesti riigi sünd.

Vabadussõda on tugevam nurgakivi meie riigile tema praeguses elus ja saab seda olema ka tulevikus.

Võidud Vabadussõjas annavad meile kindla teadmise, et me peame ja jõuame end kaitsta tavilikul korral ka tulevikus.

Tagasi tulles Soome abi juurde mina tahaksin alla kriipsutada veel ühte asja. Soome abi minevikus oli meile suure tähtsusega. Aga ma arvan, et ühised võitlused ja ühiselt valatud veri on kõige paremaks pandiks, et need kaks rahvast ja riiki, Soome ja Eesti, saavad ka tulevikus alati koos töötama ja koos tegutsema, olgu see rahu ajal või sõjahädaohu korral.

Soome on meid abistanud, meil jääb tasuda auvõlg ja seda tasume sellega, et lojaalselt töötame koos Soome rahva ja riigiga rahu ajal ja kui peaks saatus nõudma meie rahvastelt enesekaitset välise vaenlase vastu, siis teadke — Eesti võitleb Soome kõrval. Ja see kindel tahe jääb püsima seni, kuni püsivad Soome ja Eesti riigid ja Soome ja Eesti rahvad.“

Kindral Laidoneri kõne võeti koosolijate poolt vastu tormiliste kiiduavaldustega. Meelde jääv aktus lõppes Porilaste marsi ja Eesti-Soome ühise hümniga. Aktuselt saadeti tervitustelegrammid Soome presidendile Kallirole ja Eesti presidendile Pätsile.

Aktusele järgnes pühapäeva õhtul Helsingi suurimas saalis, Messihallis, eestiskäijate koosviibimine ühes kõigi külalistega. Koosviibimisel peetud kõnede sarja avas Soome Sõjaminister Niukkanen. Ta tähendas, et Eesti ja Soome vennasrahvad on osa endisest Soome-Ugri hõimust. Eesti ja Soome rahvastes on juba kristalliseerunud need tegurid, mis on vajalised iseseisvale riigile. Nende ülesandeks on nüüd säilitada Soome-Ugri soo au ja koht Põhjalas. Selle ülesande me võtamegi täita. Selle eeltingimuseks on aga, et meie vahel oleks täielik vastastikune usaldus ja üksmeel. Eesti Vabadussõjast osavõtnud Soome vabatahtlike poolt sõlmitud side Eesti ja Soome vahel kestku igas olukorras ja tugevnegu aastast-aastasse. Kõne lõpul kõneleja ettepanekul hüüti kolmekordne elagu Soome-Ugri hõimu ühiseks heakäekäiguks.

Koosviibimisel võttis sõna ka kindral Laidoner, kellele said uuesti osaks vaimustatud auavaldused. Kindral Laidoner oma sõnavõttus tähendas kõigepealt, et sõda on raske katsumine, kuid selles peitub ka rõõmsaid mälestusi, kuna seal ilmneb ohvrimeelsus ja inimesed ohverdavad oma elu üksteise eest. „Veel õilsam on aga, kui ohvreid tuuakse ühe rahva poegade poolt teise rahva eest. Seda tegite teie, Soome sangarid, 20 aasta eest. Ma olen uhke, et mul on olnud nii vahvaid kaasvõitlejaid. Mälestused Vabadussõja sündmusist jäävad püsima meie rahva meelde. Eesti ja Soome riigid elavad sõpruses ja tihedas koostöös juba 20 aastat. Millega tuleks seda seletada? Minult on seda küsitud mitmel korral ja on avaldatud arvamist, et Eesti ja Soome vahel peab olema mingi salajane kokkulepe. Mina vastasin selle peale, et niisugune kokkulepe on tõesti olemas. Järgmisele küsimusele, et millal see kokkulepe alla kirjutati, ma vastasin, et see kirjutati alla Eesti Vabadussõjas valatud verega.“ Kõneleja lõpetas vanasõnaga, mis ütleb, et veri on paksem kui vesi. Veri on aga ka paksem ja kindlam kui tint. Ükski tindiga kirjutatud liiduleping ei suudaks asendada tundeid ja sidemeid, mis püsivad iseendast meie vahel. Jääb ainult soovida, et vabadussõjaaegsed mõtted ja aated elaksid edasi ning nende vaim parandataks tulevastele põlvedele.

Kindral Laidoneri kõne järel puhkes vaimustatud kiiduavalduste torm, mis ei tahtnud kuidagi lõppeda. Kindral Wetzteri ettepanekul koosolijad hüüdsid kindral Laidoneri auks kolmekordse elagu. Koosviibimine kestis kõrgendatud meeleolus hilisõhtuni. Võeti veel jätkuvalt sõna. Kindral Tõnisson tervitas Soome vabatahtlikke Tallinna, Tartu, Narva ja Valga linnade nimel. Koosviibimine lõppes külaliste lahkudes meelde jääva soojuse ja südamlikkusega.

Pärast koosviibimist Messihallis Eesti saadik Soomes andis vastuvõtu Eesti saatkonnas, millest peale Eesti delegatsiooni võttis osa Soome sõjaväe kõrgem juhtkond, valitsuse liikmeid ja mälestuspäeva korraldajaid. Vastuvõtuga Eesti saatkonnas lõppes relvavendluse päeva ametlik osa. Järgneva esmaspäeva veetsid soome kaasvõitlejad veel oma külalistega, küll ilma kindla kavata, kuid jätkuvas vendluse süvendamise vaimus, kuni jäälõhkuja „Tasuja“ Eesti külalised teisipäeva hommikul oma kodumaale tagasi viis. Delegatsiooni ärasaatmine toimus sama-

Moment aktuselt Soome Rahvusteatris.

suurte sõpruse ja auavaldustega nagu tulleski.

Relvavendluse päev Soomes kokku võttes mitte ainult ei saavutanud oma eesmärki, vaid sellega taoti uus katkematu lüli Eesti ja Soome rahvaste ning Eesti ja Soome riikide vahel. Seda tõendasid nii südama-

lik vastuvõtt Eesti delegatsioonile kui ka mõlemapoolse ajakirjanduse väga soe osavõtt sündmustest. See kõik tahab olla pandiks, et Eesti ja Soome relvavendus on püsiv ja endiselt ennastohverdav. Andku see teadmine mõlemale vennasrahvale jätkuvat jõudu nende iseolemisel ja selle kaitsmisel!

Õhudistsipliin.

Major R. Vaharo.

Üldmõisted. Õhudistsipliini all mõistetakse korda, millele peavad alistuma KÕ-kohustuslikes piirkonnas asuvad isikud õhukallaletungi ootel, õhurünnaku ajal ja pärast õhuvaenlase lahkumist neist piirkonnast.

Olenevalt sellest, kuivõrra tõsiselt elanikud suhtuvad võimude poolt antud korraldustesse ja kuivõrra hästi on ette valmistatud vajalikud julgeoleku- ja ettevaatuseabinõud, võivad kaotused elanikkonnas ja varanduslikud kahjud olla suured või väikesed. Tuleb arvestada seda, et antud kor-

ralduste puudulik või võõriti täitmine, asjatu ärevus, liigne julgus ja uudishimu raskendavad tunduvalt KÕ-organite tööd. Seevastu külm rahu, tasakaalukus, täielik usaldus võimudesse ja eeskirjade ning korralduste täpne täitmine on üldise julgeoleku ja endakaitsuse parimaks kindlustuseks.

Õhudistsipliini nõuete täitmise seotud toimingud jagunevad ajaliselt järgmisesse 4 faasi: 1) tegevus õhukallaletungi ootel, 2) toimingud õhualarmi korral, 3) käitumine õhurünnaku ajal ja 4) käitumine õhurünnaku möödumisel.

Tegevus õhukallaletungi ootel. Sellest momendist peale, kui elanikke on võimude poolt hoiatatud võimalikust õhuohust, peab iga elanik arvestama seda, et sellele hoiatusele võib varsti järgneda õhualarm, s. o. hoiatus vaenlase lennuväe lähenemisest, käsk passiivsele kodanikkonnale varjumiseks ning KÕ-tegevkondatele asumiseks nende tegevuskavades ettenähtud kohtadele.

Ajavahemik võimudelt antud hoiatuse ja õhualarmi vahel ei ole arvatavasti pikk. Paremäl juhul see võib kesta nädalapäevad, millal pooled näiliselt püüavad konflikti lähendada rahulisel teel, kuid võib piirduda ka ainult mõne tunniga. Diplomaatide osavusest oleneb, kas see ajavahemik on pikk või lühike.

Sellele ajavahemikule, nn. ooteajale langeb KÕ alal väga mitmesuguseid töid, millede kiireks läbiviimiseks peab juba varakult olema tehtud tarvilikke ettevalmistusi. Ooteaeg ei puuduta üksi riigi- ja omavalitsusasutisi ja eraasutisi ning -ettevõtteid, vaid kõiki asulas viibivaid isikuid.

Ooteaja kestel peavad I liigi asutised ning ettevõtted*) ja need II liigi asutised ning ettevõtted, milles töötab vähemalt 100 isikut, seadma endid niisugusesse seisukorda, et nad oleksid suutelised oma tegevust ja tööd jätkama õhusõja olukorras. Kui on tarvilik ette võtta mõnesuguseid ümberpaigutusi või evakueerimisi, siis need peab läbi viidama ooteaja jooksul. Samuti tuleb selle aja sees lõpule viia töötava personaali julgeoleku abinõud, moodustada vastavad kaitse- ja abiandmise tegevkonnad ning korraldada materjalide ja elutarvete tagavarade kaitse, kui need seni mõnesugusel põhjusel veel puudusid. Neis koolides, mis asuvad õhuohtlikes piirkonnas, on kasulik õppetöö katkestada ja saata õpilased koju.

Korra säilitamise, kohaliku vaatluse ja side organid seatakse tegevusvalmis ja KVS (korra-vaatlus-side) keskused ja KVS tegevkonnad asuvad oma ülesannete täitmisele.

Õhuohtlikes piirkonnas asuvail kodanikel on soovitatav need perekonnaliikmed, kelle viibimine asulas pole hädatarvilik, saata viivitamata maale, mitte lükates ärasõiduga viimsele minutile, kus asulast väljapääsmine võib osutada ohtlikuks ja kus linnast väljuvad pikad põgenike kolonnid maanteedel võivad sattuda vaenlase lennuväe õhurünnakute alla.

Elukorterid tuleb seada niisugusesse sei-

*) Need, mis peavad jätkama oma tegevust õhurünnaku ajal või kohe pärast seda (KÕ Üldkava § 4).

sukorda, nagu seda tehakse pikema ärasõidu ajaks või üldkasutatavate vahendite tehniliste rikete puhuks, varustudes joogi- ja puhtavee tagavaradega, hädavalgustusabinõudega jne. Pööningud tuleb teha puhtaks ja kõrvaldada neist tuldvõtvad materjalid. Aknaklaasidele tuleb kleepida risti-põigiti paberiribad, et vähendada klaaside purunemise võimalusi pommide lõhkemisest tekkinud õhusurve läbi. Samuti toppida tihedalt aknapraod kinni ja kleepida nad paberiga üle, et keemiliste ründaainete pääs korterisse oleks väiksem.

On tarvis valmis panna gaasitorbik (selle puudumisel — hädagaasikaitsmed), soe rõivastis, nagu paksemad ülerõivad, tekid ja padjad haigete ja laste jaoks, mida varjendisse või keldrisse varjule minekul kaasa võtta. Kuivad toiduained, nagu leib, või, liha, suhkur jne. on soovitatav pakkida tihedasse (pärjament-) paberisse, plekktoodidesse või kastidesse ja muretseda laste jaoks tagavaraks piima, mida säilitada võimalust mööda thermos-pudelis. Tuleb seada käepärast taskuelekterlamp ja varustada see mõne tagavarapatareiga, et vajaduse korral kasutada varjendis. Korteritukse tagavaravõti asetada kleebitud ümbrikku, et korterist lahkumisel see üle anda elamu KÕ juhile.

Et pimedal ajal valgustatud korterit teha väljast nähtamatuks, tuleb muretseda akendele tihedad tumedad eesriided, luugid või katted. Igal juhul peavad aknad olema seevõrra tihedalt kaetud, et valguskuma korterist poleks väljaspool nähtav.

Toimingud õhualarmi korral. Asula viimiseks õhualarmi seisukorda on tarvilik, et alarm antaks 10—20 minutit enne õhuvaenlase ilmumist asula kohale. See nõue eeldab õhuvaenlase lähenemisest teate saamist asulas siis, kui vaenlane on temast veel 45—90 km kaugel, et oleks võimalik pimendamist läbi viia. Piiri või ranniku läheduses asuvate asulate suhtes pole see nõue lühikese aja tõttu läbiviidav. Seepärast peavad need asulad alluma üldisele pimendamise dissipliinile momendist, millal õhuoht riigis on välja kuulutatud.

Õhualarmi andmise momendist jääb asulas normaalelu seisma. Kõik riigi-, omavalitsuse- ja eraasutised ja -ettevõtted, samuti elamud seavad end alarmiseisukorda. Tuletõrjujad kogunevad depoodesse ja seavad oma abinõud valmis väljasõiduks. Vabatahtlikud KÕ-tegevkonnad asuvad KÕ jaoskondade, rajoonide, hoonetegruppide ja elamute kaupa ettenähtud kohtadele ja seavad end tegevusvalmis. Kaitseliidu patrullid, varustatud relvade ja gaasitorbikutega, võ-

Kapten Aleksander Lehiste 50-aastane.

9. veebruaril s. a. saab kapten Aleksander Lehiste 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Järvamaal Lehtse vallas. Lõpetanud Kolga kaheklassilise ministeeriumikooli. Eksternina õiendanud katsed lipniku auastme saamiseks aastal 1920. Kutseohvitseri õigused omandanud alalisvää ohvitseride kursustel Tondil 1926. a.

Maailmasõjas võitles endises vene sõjaväes sakslaste ja austerlaste vastu. Teenis Eesti rahvusväeosades — 3. Jalaväepolgus.

Eesti Vabariigi sõjaväkke mobiliseeriti jaanuaris 1919 ja määrati teenistusse Tallinna Tagavarapolku (end. nimet. „1. Diviisi Tagavarapolk“), kus juulis samal aastal ülendati ohvitseri-asetäitjaks. Lipniku auastme sai mais 1920.

On teeninud mitmesugustes asulistes ja väeosades majandus- ja rivi ala ametikohtadel.

Kapteni kõrgendatud 24. 02. 31.

Kapten A. Lehiste.

Kapten Lehiste on kohusetruu ja suurte ametialaste kogemustega ohvitser.

Soovime talle 50-da sünnipäeva puhul parimat õnne ja edu.

tavad oma kaitse alla selleks määratud asutised ja punktid.

Tänavad tühjenevad inimesist. Kodanikud tõttavad lähemasse avalikesse varjendisse, gaasikindlasse ruumesse, keldreisse, hooneisse, et leida varju pommikildude ja keemiliste rüндаinete eest. Trammid peatuvad neis kohtades, kus on võimalik vaba möödasõit. Autobused ja autod sõidavad välja kitsastest tänavatest ja peatuvad sõidusuunas arvates tänavas või platsi parempoolsel äärel, nii et tuletõrje- ja KÕ-tegevkondate sõidukeile oleks kõikjal vaba läbipääs. Hobusõidukid ja -veokid juhatakse lähemasse hoovi või selle puududes laiema tänavas või platsi äärel, kus hobune rakendatakse sõiduki eest lahti ja seotakse lühidalt tulba, lasila või posti külge. Jalg- ja mootorratturid peatuvad ja juhivad ratta sõiduteelt kõrvale. Sõitjad ja sõidukijuhid rutavad varjule lähemasse avalikesse varjendisse või hoonetesse.

Avalikes hoonetes, kus õhualarmi momendil rohkesti kodanikke koos, võtavad hoone KÕ juhitud kõik abinõud tarvitusele korra ja rahu säilitamiseks. Inimesed juhatakse gruppide kaupa hoone varjendisse või

keldreisse varjule. Koolilapsed, kui mõningal juhul pole koolis õppetöö ooteajal katkestatud, lahkuvad klasside kaupa õpetajate juhtimisel varjendisse, kusjuures õpetajad jäävad oma õpilaste juurde.

Raudteejaamades viibivad kodanikud lahkuvad sealt viivitamata. Jaama ukseid suletakse ja kõrvalisi isikuid sisse ei lasta. Reisijad jäävad rongidesse ja kasulik on viia rongid jaamahoonest eemale. Uusi rongesid jaama ei lasta.

Avalikele platsidele kogunud ja turul viibivad kodanikud peavad viivitamata minema laiali ja otsima varju lähemasse avalikes varjendisse, keldreisse või hooneisse. Hobusõidukid turul tuleb juhtida lähemasse hooividesse või mujale, et nad ei moodustaks kompaktselt massi. Lahtised toiduained laudadel tuleb katta puldanitega. Turule jäävad kohale vaid valvepostid KVS-tegevkondatest.

On üldiseks reegliks, et õhurünnaku ajaks peavad tänavad, puiesteed ja muud avalikud platsid olema kodanikest tühjad. On valjusti keelatud õhualarmi ajal püüda autoga või muu liiklemisvahendiga linnast põgeneda. Kui

keegi soovib lahkuda, siis tehku ta seda enne õhualarmi või pärast lõppalarmi signaali.

Õhualarmi signaali järel seab iga elamu ja KÕ hoonetegrupp end õhualarmi-seisukorda. KÕ-tegevkonddadesse ja elamu KÕ-sse kuuluvad isikud katkestavad oma hariliku töö ja ilmuvad viivitamata oma juhtide käsutusse. Kui KÕ varustis asub töökoha juures, siis võetakse see kaasa.

KÕ-tegevkonddalased riietuvad vastavaise ülikonddadesse, seavad valmis KÕ-abinõud ja asuvad: A grupp i k u u l u v a d — elamu, hoonetegrupi, rajooni või jaoskonna KÕ kavades ettenähtud kohtadele ja B grupp i k u u l u v a d — varude asukohtadesse.

Elamu KÕ juht, olles kontrollinud kas isiklikult või oma abi kaudu elamu KÕ valmisolekut, kannab sellest ette KÕ hoonetegrupi juhile. Viimane, saanud teated elamute ja teiste hoonete KÕ valmisolekust, kannab sellest ette rajooni KÕ juhile. KÕ juhtide ülesandeks on eriti valvata selle järele, et side nende ja KVS-organite vahel ei katkeks ja et juhtidel oleks alati selge ülevaade sündmustest nende tegevuspiirkonnas.

Kui õhualarm tabab perekonda pimedal ajal, siis kaetakse kõigepealt aknad, et valgus ei paistaks välja. Küdevad ahjud ja kolded tuleb sulgeda ja tuli neis kustutada. Tühjad veenõud täita puhtavee tagavaraga, kui seda pole tehtud varemalt. Gaasi- ja vee-peakraanid keeratakse kinni. Elektri-vool lülitatakse välja. Võetakse kaasa gaasitorbikud, sooje riideid, taskuelekterlamp, tulitikke, kuivikuid ja piima lastele. Korteriuks lukustatakse, võti antakse kinnikleebitud ümbrikus elamu KÕ juhi kätte ja minnakse varju varjendisse või selle puudusel — majakeldrisse. Elamu peauks jääb lahti ja selle juurde asub elamu KÕ korrapidaja.

Käitumine õhurünnaku ajal. Õhurünnaku ajal viibivad KÕ ülesannetest vabad majaelanikud, samuti KÕ B grupi liikmed, kui nende kohta pole erikorraldust, elamu varjendis või keldris varjul. Et vähem tarvitada hapnikku, tuleb seal hoida täielikku rahu. Suitsetamine on keelatud. Kui varjendis või keldris pole elektervalgustust, tuleb valgusallikana kasutada taskuelekterlampe või küünlaid.

Varjendis või keldris viibijad peavad täitma ruumi kasutamise kohta kehtima pandud reegleid. Viimased pannakse üles varjendi või keldri seinale.

Kui varjendi uks suletud, läheb üks korrapidaja varjendisse, kuna teine jääb varjendi välisukse juurde. Viimane astub var-

jendisse alles siis, kui pole oodata enam varjendisse tulijaid.

Õhurünnaku ajal varjendisse saabuvad isikuid tuleb hoolega järele vaadata varjendi eesruumis. Kui on põhjust arvata, et nende rõivastis on mürkainega koos, peab nad laskma lahtirõivastuda. Tarbe korral annavad esmasabi selleks ettevalmistatud KÕ tegevkonddalased. Mürgituskahtlased rõivad pannakse eesruumis asuvasse õhukindlasse kasti ja varjendi laost antakse abisaanutele tarvitada puhtad rõivad.

Kui varjendisse on tulnud nii palju kodanikke, et sinna pole enam võimalik uusi võtta, siis riputatakse varjendi välisuksele silt pealkirjaga „Varjend täis!“ Sildi väljapaneku korralduse teeb varjendi vanem.

Kui varjendi ukseid ja õhuavaused on suletud, on varjendi vanema abiliste ülesandeks korraldada kurna käivitamise järjekorda ja järele vaadata tihendus- ja muud seadmed. Korrapidaja kohuseks on peale korra säilitamise sidepidamine väljaspool varjendit, toimetada joogivee ja toidumootori väljaandmist, määrata lamamispaikade kasutamise järjekorda jne.

Varjendist võidakse enneaegu lahkuda ainult erijuhtudel, näiteks elukorterisse jäänud inimese päästmiseks, vallalepääsenud tule kustutamiseks, auruventiili avamiseks jne.

Mõnikord võib tulla tarvidus varjend maha jätta, mis tingitud kas varjendi peal oleva hoone süttimisest, kokkulangemisest jne. Sel juhul varjendi vanem saadab oma abi luurele, selgitamiseks, kuhu võiks viia varjule varjendis viibijad. Kui uus pelgupaik leitud, panevad varjendisoliigid gaasitorbikud pähe, võtavad varustise kaasa ja lähevad uude kohta varjule. Selle toimingu juures peab varjendi meeskond üles näitama külma verd ja rahulikku käitumist, et vältida paanikat. Varjendi vanem lahku varjendist viimsena.

Kui mõni elanik on jäänud õhurünnaku ajaks korterisse, siis otsigu tema varju välisest eemal asuvas ruumis, nagu kijas, vahetoas jne. Need ruumid pakuvad kaitset pommikildude eest ja kui nende ruumide ukseid on tihendatud, siis — ka teatud määral kaitset keemiliste ründaainete vastu. Kodanikel tuleb seda meeles pidada, et õhurünnaku ajal tänavale jäämine või uudishimu pärast välisuste või akende juure kogumine või lõhkemata pommide puudutamine tähendab nende elule ja tervisele otsust ohtu.

Kui õhurünnak on tabanud kodanikke ajal, mil ta viibib lahtisel väljakul, siis tuleb pommikildude eest varjumiseks heita pikali ning püüda varju leida mõnes lähemal asuvas kraavis või lohus.

Käitumine õhurünnaku möödumisel. On vaenlase lennuvägi asula kohalt lahkunud ja kui ollakse veendunud, et ta seekord enam tagasi ei pöördu, laseb asula KÕ juht anda lõppalarmi signaali. Seda signaali annavad edasi KVS-organid KÕ jaoskonnas, rajoonis, hoonetegrupis, asutises, ettevõttes ja elamus.

Lõppalarmi signaalide peale ei tohi kohe varjendist ja muudest pelgupaikadest väljuda. Varjendist või keldrist võib lahkuda ainult asutise, ettevõtte või elamu KÕ juhi loal.

Enne inimeste asumist korteritesse tuleb jõuda selgusele, kas sinna pole tunginud keemilise ründaaine aure (apteegi lõhn) või sattunud vigastatud akna kaudu keemilise ründaaine pritsmeid (tumeda õli sarnased plekid mädarõika lõhnaga). Kui ka maja ümber, hoovis ja tänaval pole keemilise ründaaine jälgi, siis pole takistust korterisse minekuks.

Korterisse viiakse kõigepealt lapsed, haiged ja vanad inimesed. Kui korteriaknad on pommilõhkemise õhusurve tõttu purunenud, siis seatagu need kohe korda. Kõlletes võib tarviduse korral uuesti süüdata tuli, korter valgustada ja veepeakraanid lahti keerata. Pimedal ajal peavad aknad jääma kaetuks, et valguskuma ei pääseks välja. Korterisse asudes tuleb kõik asjad seada jälle niisugusse korda, et oleks võimalik uuesti korduva õhualarmi korral varjendisse tagasi minna.

On keemilise ründaaine aured või pritsmed sattunud korterisse või selle lähemasse ümbrusesse, siis ei pea enne korterisse min-

dama, kuni mürgistatud kohad on puhastatud mürkainest. Pärast ruumide puhastamist tuleb jõuda selgusele, kas korterisse jäänud toiduained on veel tarvitamiskõlblikud. Kui nende küljes on mürkaine lõhna, siis ei või neid enam söögiks tarvitada. Söögi juures kasutavad toidunõud ja -riistad tuleb enne tarvitusele võtmist puhtaks pesta sooja soodaveega.

Nagu elukorteris, nii tuleb talitada ka teistes ruumides ja hoonetes. Varjendi tühioluku aega tuleb kasutada tema hoolikaks tuulutamiseks ja puhastamiseks.

Senikaua kui tänavad pole puhastatud keemilisest ründaainest ja lõhkemata pommidest, ei pea mindama ilma erilise tarviduseta tänavale. Inimesed, kes on õhurünnaku ajal leidnud varju avalikes gaasivarjendeis või muis pelgupaikades, ärgu jäägu tänavale peatuma uudishimu pärast, vaid jätkaku teekonda oma ülesande suunas või mingu koju, kasutades selleks kõige lühemat ning mürkainest puudutamata teid. Politsei või KÕ-tegevkondate poolt suletud rajoonest on läbimine keelatud. Samuti keelatakse puudutada lõhkemata pomme, pommikilde ja keemilise mürkaine pritsmeid. Nendest paikadest tuleb viivitamata eemalduda ja teatada asjast politseile või lähemale KÕ-tegevkonnale.

KÕ-organite ülesandeks on võimalikult kiiresti kõrvaldada õhukallaletungi läbi tekitatud kahjud ning juhtida elutegevus uuesti normaalroobastesse.

Alles siis, kui mürgistatud kohad on puhastatud ja hoiatustahvlid kõrvaldatud, võib alata uuesti normaalliiklemine.

Kõigi kodanike enda kaitse huvides on, et täidetakse tõrkumatult korrapidajate ja KÕ juhtide korraldusi.

2. Jalaväepolk Põtalovo operatsioonis.

Major V. Jakobson.

Põtalovo (Jauna-Latgale) operatsioonide eesmärgiks oli toetada meie 2. Diviisi ja mõningate vähemate Põhjakorpuse väeosade pealetungi Ostrovi linnale ning lõigata ära vastase taandumistee läbi Põtalovo raudteesõlmpunkti. Pärast sõlmpunkti vallutamist ja enda kindlustamist seal, ülesande kohaselt kõik raudtee permanentsed ehitised kogu Põtalovo, Alt-Schwaneburgi raudteeliinil

tuli põhjalikult purustada. Sellega taheti takistada vastase koondumist pikemaks ajaks meie järgnevate seisukohtade ette, milleks pidi saama Modarneki, Litene, Briednieki ja Liepna (Saidenezi) üldjoon.

2. Polgu esimeseks kallaletungi-eesmärgiks oli Vilaka (Marienhauseni) vallutamine. Ideeliselt pealööks Vilakale pidi antama paremalt üle Balvi (Bolovski) ja vasakult haa-

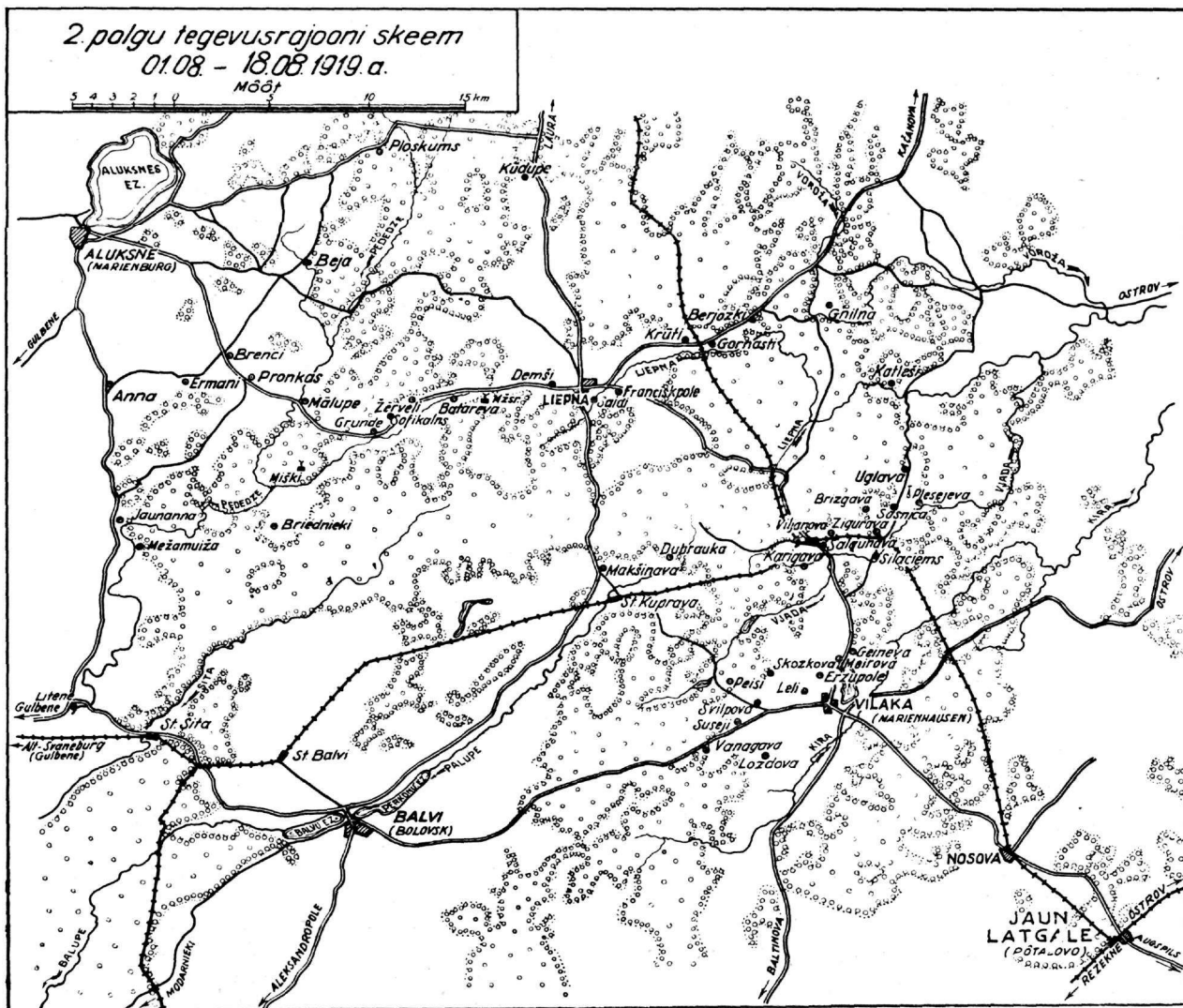
ratama punaste paremat tiiba põhjast üle Liepna otse ja Katleši mõisa kaudu.

Et vastase tähelepanu operatsiooni peasuunast ja eelseisvast löögist kõrvale juhtida, tungis II pataljon üllatusretkena 1. augustil kella 0600—0700 vahel Katleši mõisast otse lõunasse ja vallutas Uglava, Brizgava, Plesejeva ja Sasnica küla. Pataljoni osad jõudsid edasitungil kuni Žigurava küalani ja luure käis isegi peagu raudtee ääres, kuid sunniti sealt tagasi tulema ägeda vasturünnakuga ja meepoolse suurtükiväe puudumise tõttu. Kaotanud 14 meest haavatuna, mõned neist üsna raskesti, pataljon tõmbus õhtuks tagasi Katleši mõisa.

2. augustil kell 0600 I pataljon alustas kallaletungi Vilakale, vallutades Lozdova, Vanagava, Suseji ja Peisi külad. Ägedate lahingute järele võeti ära Szkozko ja jõuti välja Vilaka alla Leli ja Erzupele küladeni,

kus edasitung vaibus punaste välikindlustite ja traattõkete ees vastase marulise suurtükiväe all. Kuna meil puudus suurtükiväe toetus, siis nende kindlustite ründamine osutus mõttetuks. Kaotades ühe mehe surnuna ja 17 meest haavatuna ja nähes, et edasipääs on võimatu, siis ka see pataljon oli sunnitud üritusest esialgu loobuma.

12. augustil kell 0400 algas üldine pealetung Põtalovo raudteesõlme äravõtmiseks. 2. Polgu I ja II pataljon pidid vallutama Vilaka. Juba koidu ajal algasid polgu juurde antud patareid vaenlase seisukohtade pommitamist. Meie patareide tuli oli tabav. Ligi paaritunnise hästi juhitud suurtükiväe järel oli näha, kuidas punased nii ühes kui ka teises paigas oma kaevikud maha jätsid ja kiirelt tahapoole jooksid. Vastane oma positsioonidelt tulistas kallaletungijaid väga

höredalt ja loiuult, mis viis arvamusele, et nad kindlustised maha jätavad ja taanduvad.

III pataljoni 10. ja 11. rood ründasid Vanagava küla eelseid kindlustisi ja löid vastase sealt välja. Jätkates hoogselt punaste jälitamist, sattus 10. rood seejuures vaenlase tabava tule alla. Rood kaotas 8 meest surnuna ja 12 meest haavatuna. 11. roodust sai haavata lipnik K. Jungermann ja üks sõdur. Et hoiduda suuremaist kaotusist, tõmbus tagasi esmalt 10. ja pärast seda ka 11. rood.

Peagu samal ajal I pataljoni 3. rood valutas Svilpova, mille taga asusid aga vaenlase kindlustised. Rood ründas kaevikuid ja umbes 200 meetrit enne neid langes tapva tule alla. Selle roodu vapper ülem al-leitnant A. Karklin sai kuuli pähe. Peale tema sai surma veel üks mees ja haavata 12 sõdurit. Rood tõmbus kohe tagasi.

Uesti avati Svilpovale ja kindlustistele suurtükitali ja jälle üritas 3. rood kaevikute-süsteemi vallutamist, kuid vastase surve all pidi seegi kord tagasi tulema.

II pataljoni osad väljudes Liepnast valutasid Viljanova küla. Sama pataljoni 5. rood, astudes välja Makšinavast mööda raudteed, ründas Karigava küla ja lõi punased sealt välja. Selle pataljoni ees raudteel asus ja kurseeris enamlaste soomusrong, ähvardades üle raudtee minevatele allüksustele seljataha tulla. Pataljoni käsutuses suurtükiväge polnud, mispärast seda rongi ei saadud minema kihutada, ja seetõttu ka pataljoni edasitung pidurdus.

Umbes kella 0700—0800 vahel sai Suseji külas oma vaatluspunktis püssikuulist haavata polgu kasuks teotseva suurtükiväe inukas üldjuht 3. Suurtükiväepolgu 6. patareid ülem al-leitnant J. Tamm. Kuigi tema ohvitseride puudusel ei lahkunud enne lahingu lõppu lahinguväljalt, ei võinud haavamine ometi soodustavalt mõjuda suurtükiväe üldtegevuse koordineerimisele. Teised patareid oma ülemate ja vaatluspunktidega asusid hoopis kaugel taga Balvi-Vilaka tee veeres. Teotsevatel pataljonidel oli tõsiselt kahju asjatundliku al-leitnant J. Tamme rivist väljaviimisest.

Õhtu eel lõppes lahing kogu Vilaka-esisel rindel. Kuna peagu kogu päev sadas lakkamatult vihma, olid söötmata mehed läbimärjad ja lõdisesid külmast. Sõdurkonna meeoleolu, mis juba lahingu alates polnud kuigi ülev, langes kaotuste tõttu veelgi. Sõdurkond ei tundnud end põrmugi seotud olevat selle territooriumiga, mille eest nad pidid nüüd võitlema, kannatama ja surema.

Puudus see vaimustus ja need implusid, mis sõdureid varem kogu aeg oli tõuganud oma isamaa eest pingutama ja ülejõulist sõda pidama. Mehed siin olid lihtsalt nagu sõjast väsinud.

Neil asjaoludel saabus käsk katkestada lahing ja tõmbuda veidi tagasi kuni meie soomusrongide päralejõudmiseni. Kontakti vastasega aga kästi katkestamatult pidada luureosadega.

14. augustil saabus Kuprava jaama meie soomusrong nr. 3, et osa võtta ühisest koostööst Vilaka vallutamisel. Jõudnud kohale, asus soomusrong meie ja vastase vahelist raudteeosa liiklemiseks korda seadma.

15. augustil koidikul alustas polk jälle vaenlase rinde läbimurdmiseks pealetungi Vilakale. Ülesande kohaselt seekord II pataljon koos soomusrongiga raudtee sihis pidi tungima vastase kindlustiste seljataha ja sellega abistama polgu I ja III pataljoni tegevust Vilaka vallutamisel. Õnnestunud läbimurde korral raudtee suunas paremalt pidi antama I pataljoni vasaku tiivaga löök Meirova ja Geineva pihta, et ära lõigata punaste taandumisteed Vilakale. Operatiivkäsu järgi jalaväe kallaletung paremalt Vilakale oli tehtud olenevaks vasakul teotseva II pataljoni ja meie soomusrongi edasijõudmisest ja edukusest. Meie suurtükivägi avas ägeda tule, mis rohkem küll oli mõeldud demonstratsiooniks. Raske kahetorune (152-mm) patareid pommitas Vilakat.

II pataljon koos soomusrongiga liikus hoogselt edasi. Šalgunavast ja Žiguravast punased löödi välja. Äkki ilmus raudtee kurvi tagant nähtavale meie poole aeglaselt tossutav punaste soomusrong. Ilma et vastase rong oleks veel suutnud tuld avadagi, sai ta meie rongilt esimese lasu otse tendrisse ja järgneva mürsu kohe ühte vagunisse. Pärast pihtamusi taandus vastase rong tuld avamata kiiresti Vjada jõe taha, õhkides suure raudteesilla. Rongi dessant ja 5. rood punaseid jälitades vallutas Silaciemi küla. Vjada jõe jonele purustatud silla taha jõudes aga pealetung vaibus vastase marulise raske- ja kergesuurtüki ning arvukate kuulipildujate tule all. Kõik vastase tuli oli koondatud peamiselt õhitud silla juurde ja selle lähedusse, mis tegi võimatuks silla parandamise katsed päeval. Üks enamlaste patareidest tulistas lakkamatult raudteesilda, mis asus Šalgunava küla läheduses Vjada harujõe, näilise kavatsusega see sild purustada ning meie soomusrongi taandumisteed läbi lõigata. Mürsud lendasid ette ja taha, kuid silda ei tabanud. Vilaka suuna vastas asuvad meie patareid olid aga kaugel ja ei

küündinud raudtee äärde vastase suurtükitald maha suruma. Nii asusid meid tulistavad punaste kahurid karistamatult väljapool meie suurtükitalde piirkondi.

Punaste patareide efektiivse šrapnelli- ja granaaditalde all soomusrong alustas taandumist Kuprava suunas. Koos rongiga taandus muidugi ka II pataljon ja katkestasid kallaletungi paremal asuvad I ja III pataljon.

Miks ei saavutanud 2. Polk Põtalovo operatsioonides täielist edu ja mis olid selle põhjused?

Vastane asus kõrgendike ahelal, mis kulges edelast kirdesse, Vjada ja Kira jõe vahelisel joonel. Vaenlane oli juba niigi soodse Vilaka loodusliku kaitsepositsiooni täiendanud korrapärase kaevikutega, jooksupuukraavidega ja varjenditega, mille ette tõmmatud mitmekordsed tihedad ja tugevad traattõkked. Mõned vastaspoolelt üle tulnud isikud väitsid, et osa Vilaka ümbruse välikindlustisi olevat koguni Maailmasõja ajal püstitatud ning nüüd uuesti renoveeritud. Tööd olevat läbi viidud kohalike elanike kaasabil, milleks käsutatud sundkorras kokku terved ümbruse kogukonnad. Asukohad kindlustistele olid valitud asjatundlikult, osavalt moondatud ja relvad paigutatud nii, et kallaletungijat võidi võtta kõikjalt risttule alla. Positsiooni kaitseks oli koondatud sinna värsked ja puhanud jõud, mis Moskvast alles äsja rindele saanud ja koosnesid hästi distsiplineeritud ning õpetatud punaväelastest, keda toetas rohkearvuline kerge- ja raskesuurtükivägi, ratsaväeosad ja soomusrong. Nagu kõigest sellest näha, andis vastane sellele positsioonile määratu suure ja ka põhjendatud tähtsuse.

Meiepoolset tegevust aga halvast tunduvalt asjaolu, et metsade- ja soodevahelised niigi juba korrastamata teed peagu lakkamatu saju tõttu olid muutunud läbipääsmatuks. Juurdevedu oli väga raske, mispärast allüksused mõnikord pidid kannatama nälga. Kohapealt aga polnud saada midagi. Sidepidamine naaberüksustega tavalises mõistes oli võimatu. Suurtes metsades varitses alatine oht saada omadest ära lõigatud ja vangid võetud. Haavatute evakuatsioon oli aeganõudev ja piinarikas eriti raskesti haavatuile; teiste abinõude puududes nad toimetati hobustega Aluksne (Marienburgi) ja Balvi jaama. Meeskonnil puudusid tollal vähimadki õpised ja kogemused teotsemiseks kindlustatud positsiooni vastu, iseseisvalt metsades ja kaugel oma baasist. Meie suhteliselt vastasega väikesearvuline suurtükivägi ei saanud valida metsades ja

rabades endale soodseid tulepositsioone, kust oluks võimalik tõhusalt toetada pealetungi ning kanda tuld just sinna, kus jalavägi vajab seda kõige rohkem. Meie kallaletungi võimalusi vastase kindlustatud positsioonidele pidurdasid osalt lagedad sood, niidud ja põllud traattõkete ees. Taandudes vastane õhkis suure raudteesilla Vjada jõel, mis ei lasknud meie soomusrongil edasi liikuda. Silla parandamine päeva ajal vaenlase tabava tule all võtnuks palju aega ja inimohvreid.

Ja lõpuks kohalikud elanikud enamikus avaldasid silmnähtavalt poolehoidu enamlastele ning tunduvat vaenlikkust meie vägedele. Nad teotsesid meie seljatagustes laantes partisanisalkadena (või nagu meie neid tol ajal nimetasime: „rohelised metsavanad“), lõhkudes alatasa sideühendusi ja tappes üksikult liikuvaid mehi.

Nii näiteks panid nad toime ööl vastu 5. augusti Malupe-Liepna (Lipno) teel Sherveli küla ühes talus röövmõrva, mis oli mõeldud hoiatuseks kõigile neile, kes hoiavad meie vägede poole.

Ööl vastu 6. augusti õhiti nende poolt Balvi-Litene teel Sita jõe sild, meie õnneks aga nii asjatundmatult, et seda saadi ikkagi veel kasutatda jalakäimiseks.

12. augustil „metsavennad“ tapsid Kuprava jaama ja Liepna vahelisel teel metsas sidekomando jaoülemat reameest M. Martini, kes oli välja saadetud provotseeritult purustatud telefoniliine parandama.

13. augustil lähetati Aluksnest Liepnasse polgu pood. Poevoori saatjaiks määrati polgu õppekomandost üks jagu sõdureid. Vööri jõudes ida poole Batareva küla metsavahi maja kohale, tungisid „metsavennad“ poole kallale, tappes ühe sõduri ja hobuse. Kallaletung löödi südilt tagasi. Üks raskest haavatud „metsavend“ ei suutnud põgeneda ning sattus meie kätte vangi. Vangkeeldus kategooriliselt meile lähemaid seletusi andmast punaste salkade tegevusest ja koosseisust. Sellest tehti muidugi järeldused.

Sellane ebasõbralik ja umbusklik suhtumine meie vägedesse halvast ilmsesti sõdurkonna teotahet ning tekitas meeletuska. Meeste meeolus peegeldus ilmne langus, kuigi polnud avalikkuse vastuhakkamist ega nurinat. Muidugi mõjus siin omajagu kaasa asjaolu, et kogu see sõjakäik suundus ja kandus Venemaa poole ning pealetungi ei krooninud enam oodatud edu.

Üldise kultuurivaesuse ja kasimatuse tõttu puhkes 14. augustil Liepna ümbruses mitmes kohas korraga plekiline soetõbi. Ju-

Sõjaväeametnik

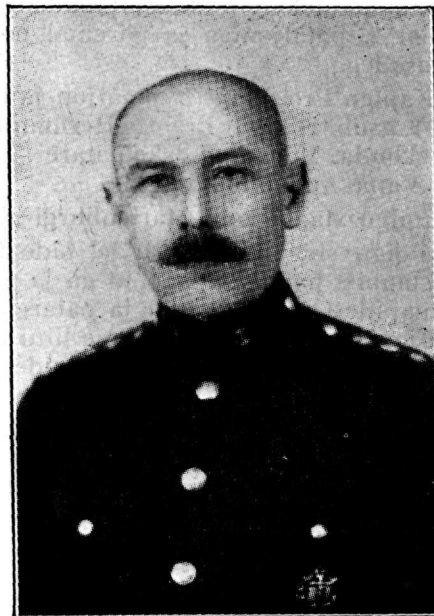
Eduard Anton 50-aastane.

4. veebruaril s. a. sai sõjaväeametnik Eduard Anton 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Venemaal Gatšinas, kus ka lõpetas eksternina kohaliku reaalkooli. Hiljem õppis Petrogradi tehnikumis. Maailmasõja ajal teenis endises vene sõjaväes Tsarskoje-Seloos.

Eesti sõjaväkke astus märtsis 1922. On teeninud mitmesugustel administratiiv- ja majanduslikel ametikohtadel. Sõjaaegseks ametnikuks ülendati juulis 1917, sõjaväeametnikuks nimetati ümber veebruaris 1936.

Juubilar on oma ametialal tubli töömees ja kaasteenijate hulgas lugupeetav inimene. Soovime talle 50. sünnipäeva puhul palju õnne ja head edu edaspidises elus.

Sv-ametnik E. Anton.

ba selletagi tagala korraldamine administratiivses mõttes oli nõudnud seni polgu juhatuselt suurt hoolt ning pingutust ja nüüd lahingute ajal, kus meeskondi ähvardas tõsiselt taud, tõi see juurde suurt muret ja lisakohustusi.

Toodud põhjusil ja asjaoludel ei saavutanud polk täielist edu Põtalovo operatsioonis, seda enam, et siin ei saadud kasutada vastase suhtes ootamatuse elementi. Enamlaste suuremate jõudude paiskumist Vilaka juurest Ostrovi sihile välditi aga siiski.

Algas polgu osade tagasitõmbumine oma senistelt seisukohtadelt, et jätta enese ja vastase vahele metsade, soode ja rabade piirkond ning asuda Jaunanna, Malupe ja Liepna üldjoonele. Taandumise katteks võeti tarvitusele ettevaatusabinõud ja taandumine ise kestis kuni järgmise päeva õhtuni. See kõik toimus meile takistusteta, sest punased jäid passiivselt oma positsioonidele ega asunud oma kaotuste ja löödud moraali tõttu meid jälitama.

17. augustil andis 2. Polgu ülem järgmise operatiivkäsu:

„Operatiiv-Päevakäsk nr. 69 17. Augustil 1919. Marienburgis. III Diviisi ülema käsk:

Vaenlase mitmekordse ülekaaluva jõu tõttu ei läinud meil korda Marienhauseni-Paltinova hästi kindlustatud liini oma alla võtta. Meil on raske Polovski metsalises ja

rabases maakohas seista, sellepärast meil meie endisele seisukohale Seinenez-Bredneck-Lettin-Ostrov-Rosenek ja Lubani järve liinile asuda ja seda liini kindlasti kaitsta. Selleks käsen:

3) Alam Polkovnik Kurvits (2. jalaväe polk, 2. suurtüki polgu 1-ne ja 5. patarei ja 3. suurtüki polgu 6-s patarei) võtab kindlasti oma kaitse alla liini Neu-Annenhof-Seidenez, mis juures Seidenezi tee sõlme kaitseks üks pataljon ja 2. suurtükipolgu 5-s patarei tuleb asetada; Maalupi rajooni kaitseks üks pataljon ja 3. suurtüki polgu 6-s patarei. Reservi jätta üks pataljon ja 2. suurtüki polgu 1 patarei. Reservi asupaik äranägemise järele.

II Minu korraldused:

Mainitud juhtnõotide põhjal käsen:

1) Al.-kaptan Matson: (2. pataljon ja 2. suurtüki polgu 5. patarei) võtab oma kindla kaitse alla Seidenezi (Lipno) teede sõlme, kindlustab teda, võtab Kuprovo-Marienhauzeni ja Katlessi teed oma rootudega kindla valve alla ja korraldab luuramise käikusi neid teesid mööda kuni vaenlasega kokkuputumiseni. Kindel side pidada pahemal pool Sakala partisanidega, paremal pool — I pataljoniga.

2) Kaptan Tannebaum: (1. pataljon ja 3. suurtüki polgu 6. patarei) võtab kõva valve alla Neu-Annenhof — Mischka — Grunde — Sherveli liini; kindlustab hästi Maalupi tee-

de sõlme ja ülekäigu. Sidet pidada pahe-
mal pool 2. pataljoniga ja paremal pool 3.
polgu osadega.

3) Kapten Preisberg (3. pataljon ja raske
patarei) asub reservi Brenso-Hermannshki
ümbruskonda. Märkus: Raske patarei — esi-
algsest Vana-Annenhofi mõisa.

4) Polgu staabi koht Marienburgi alevis.

5) Polgu side ülemal kindel side luua,
polgu staabist pataljoni staapidega ja patal-
joni staapidest — rootudega ja patareidega,
2. pataljoniga — peale otsekohese liini Maa-
lupi kaudu veel side luua üle Kudepi ja
Ploskumi.

6) Pataljoni ülematel roodud oma ära-
nägemise järele antud rajooni kaitseks ase-
tada ja valvetõkked välja panna. Patarei-
de, rootude ja valvetõkete kohtade üle mi-
nule teatada, krokisid teatetel juurde lisa-

des. Patarei nõnda paigutada, et nemad
pääteed oma tule all võiks hoida. Kindlus-
tamise tööde tarvis võib tarbekorral koman-
dandi kaudu kohalikke elanikke nõuda.

Alam-Polkovnik Kurvits.“

18. augustil kõik allüksused olid juba
oma uutel seisukohtadel ja asusid organi-
seerima positsioone ning tegema kindlustus-
tõid. Polk asetses nüüd rindega edelasse,
paremal tiival I ja vasakul tiival II patal-
jon. III pataljon jäi varru Brenci külla ja
selle ümbruskonda, kuna raskepatarei asus
Anna mõisa.

Polgu jalamaakuulajate komando asus
Beja mõisa, kuna ülejäänud komandod ja
voor — Alguksnesse ja selle lähedusse.

Nüüd algas esijärgu roodudes kibe töö
oma uute asukohtade kindlustamiseks, mida
lähemalt selgitan järgmises artiklis.

Nõukogude Vene jalaväepataljoni relvad.*)

N. Venes relvastise arendamise ning
täiendamise alal on tehtud intensiivselt
tööd. Viisaastakute programm on eeskätt
pidanud silmas sõjatööstuse huviseid. Selle
tulemusena N. Vene relvastis on mitmeti
täienenud. Palju endisi relvi on asendatud
uutega või moderniseeritud vastavalt täna-
päeva lahingu nõuetele. Alljärgnevate rida-
de ülesandeks on anda ülevaade N. Vene ja-
laväepataljoni koosseisus olevatest relvadest.

Sõjapüss. Põhirelvaks jalaväe laskuritele
on kal. 7,62 M-1891/1930 sõjapüss. See on
M-1891 dragunipüss, mis moderniseeritud
aastal 1930. Tähtsamaiks puudusiks M-1891
sõjapüssil osutusid:

1. Suur pikkus. Püss ühes otsapandud
täägiga osutus käsitsemisel ebasoodseks;
laskmisel väsis laskuri kätt ja mõjus halv-
vavalt lasketagajärgedele.

2. Püssi iga lahingus osutus lühikeseks
üksikute osade väikese vastupidavuse tõttu.
Sihik ja kirp ei olnud kaitstud löökide vastu.

3. Täägi otsapanek oli tülikas ja kinnita-
mine kaeluse abil raskepärane. Esines sa-
geli täägi loksumine, mis mõjus halvavalt
püssi jooksu täpsusele.

4. Reguleeritavad hoiderõngad rasken-
dasid püssi kokkupanekut ja koostvõtmist.
Nende reguleerimine, mida võis iga sõdur

iseseisvalt teostada, mõjutas püssi jooksu
ja muutis püssi stabiilsetuks.

5. Vintraua toetumine kogu pikkuses
laele ei olnud otstarbekas, kuna vähemadki
lae ja rauakatete paisumised andsid end
tunda ja mõjutasid püssi jooksu.

6. Puhastusvarda alune ei olnud küllalt
tugev ja murdus, või vintlõike kuluvuse tõt-
tu ei pidanud puhastusvarrast kinni.

7. Püssi puhastusabinõude komplekt oli
suur ja laskureile liialt koormav, mistõttu
see lahingus maha jäeti ja püssi puhasta-
mine muutus korratuks.

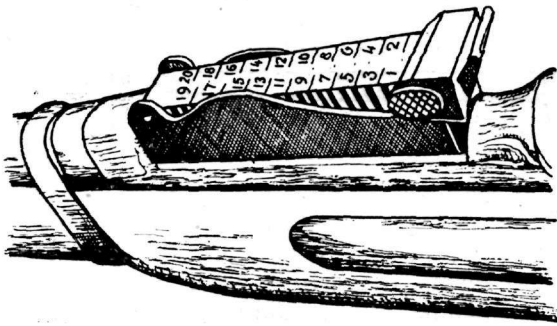
8. Püss ei evinud küllaldaselt laskekii-
rust, võrreldes teisetüübiliste sõjapüssidega.
Sõjapüssi moderniseerimisel on püütud
neid puudusi kõrvaldada. Moderniseeritud
sõjapüss on lühem endisest 7 cm võrra. Te-
ma mõõted on järgmised:

- raskus ühes täägiga ja rihmaga 4458 g,
- pikkus täägiga 166,4 cm,
- pikkus täägita 123,2 cm,
- kaliiber 7,62 mm,
- rauaõõne pikkus ühes padrunipesa-
ga 73,0 cm,
- vintlõigete arv 4.

Võrreldes 1891 dragunipüssiga, see püss
evib järgmisi erinevusi:

1. Astmeline sihik on asendatud vastu-
pidavama, kurvilise sihikuga (joonis 1).

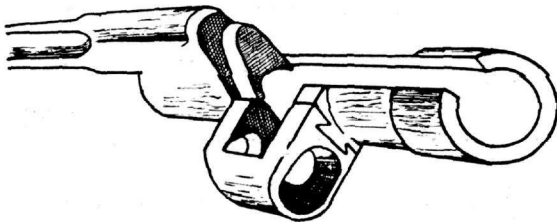
*) N. Vene pataljoni organisatsioon vaata „Sõ-
dur“ nr. 3/4 — 1939.

Joonis 1.

Jaotised sihiku liistul on 100—2000 m, iga 50 m järele. Sihiku raam on asendatud klaasiga, kaelus on tehtud tugevamaks ja sälk evib „U“ kuju.

2. Endine kolmnurkkirp on asendatud tulpkirbuga. Kirpu kaitseb täägile asetatud kirbukaitse nii löökide kui ka päikeskiirte eest. Kiirtule juures aitab see vähendada ka vintraua kuumenemisest tekkiva virvenduse mõju (joonis 2). Väeliiges, kus sõjapüssi kantakse täägita (suurtükiväes ja tehniliselt väeliiges), kasutatakse kirbukaitset, mis kinnitatakse eriliste käppadega kirbualuse külge.

Joonis 2.

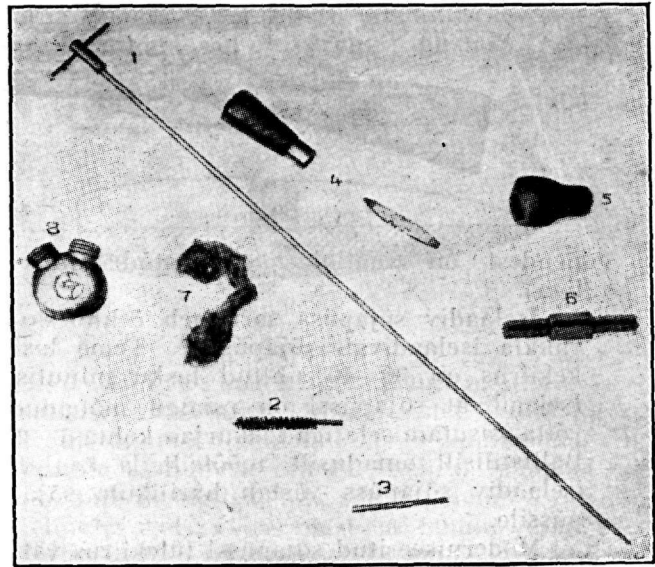
3. Täägi otsapaneku kergendamiseks putkekaelus on asendatud vedruriiviga. Riiv haarab kirbualust tagant ja hoiab täägi kindlalt kohal. Kirbukaitse tarvis täägi kaelusel on pääsusaba taoline alus, millele asetatakse kirbualus oma nuudiga (joonis 2).

4. Reguleeritavad hoiderõngad on asendatud kindlate rõngastega, mis alati ühtlaselt hoiavad rauakatet laesäärel.

5. Vintraud ei evi kokkupuudet laesäärega kogu ulatuses, vaid toetub säärele ainult taga- ja keskosaga, mistõttu sõjapüss evib suuremat jooksu stabiilsust. Ka on muutunud seetõttu hõlpsamaks sõjapüssi kokkupanek ja lahtivõtmine.

6. Puhastusvarda pesa on tehtud tugevamaks.

7. Padrunipide on asendatud uuega, mis võimaldab püssi kiiremat laadimist, kusjuures laadimistakistus ei esine vähe. Uus pide on valmistatud terasest ja evib leht-

Joonis 3.

1 — puhastusvarras mutri ja pidemega; 2 — hari; 3 — nühis; 4 — kruvikeeraja; 5 — suudmekaitsja; 6 — rauaõõne kaitsja, lukukotta asetatav; 7 — puhastusabinõud: puuvillased lapid jne.; 8 — kahe avaga õlitoos.

vedru, mis hoiab padrunid pidemes kindlas asendis. Pide sarnaneb üldiselt jaapani padrunipidemele.

8. Puhastusabinõude komplekti on mittemeti täiendatud ja muudetud kogult väiksemaks (joonis 3).

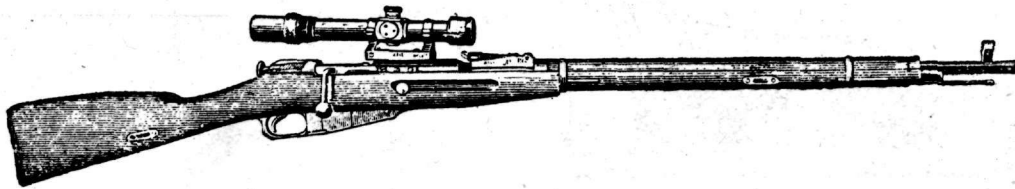
Peale loetletud paranduste on moderniseeritud sõjapüssi juures tehtud veel mõningaid vähemaid muudatusi.

Ballistilistelt omadustelt moderniseeritud sõjapüss erineb endistest sõjapüssidest väga vähe.

Peale moderniseeritud sõjapüssi N. Vene jalaväepataljonis on kasutamisel iselaadivad sõjapüssid ja snairipüssid.

Snairipüssid on valitud harilike sõjapüsside seast, millel eriti tihe ning stabiilne jooks. Nendele püssidele on täiendavalt tehtud pätklipuust laed; päästik on muudetud tundlikumaks ja lukukoja külge on monteeritud optilise sihiku alus. Luku käepide on tehtud pikemaks ja painutatud alla, et võimaldada lukuga töötamist, ilma et optiline sihik seda segaks (joonis 4). Snairipüssi pole võimalik laadida pidemest, kuna seda segab optiline sihik. Lühikeste ning kiirete tulelööride andmiseks snaiiper peab alatiselt hoidma oma püssi laetult 5 padruniga.

Jaos on snairipüssiga varustatud 1—2 laskurit. Snaiprid normaalselt teotsevad koos kahe- või kolmekaupaga, kusjuures üks

Joonis 4.

nendest on vaatleja (varustatud binokliga).

Iselaadiv sõjapüss sarnaneb čehho-slovakkia iselaadivale sõjapüssile. Tema laskekiirus on 30—40 sihitud lasku minutis. Iselaadivat sõjapüssi on esialgu mõeldud võtta kasutamisele iga laskurjao kohta 1—2. Ballistiliselt omaduselt, mõõteilt ja kaalult iselaadiv sõjapüss vastab harilikule sõjapüssile.

Moderniseeritud sõjapüssi tulekiirus väljaoõppinud laskureil on 10—12 lasku minutis; praktiline tulekiirus 6—7 lasku minutis. Üksikvõitlejalt nõutakse püssi tule iseseisvat kasutamist kaugusteni kuni 600 m. Jao tuld kasutatakse 800—1000 m ja rühma tuld kuni 2000 m vastavate märkide tulistamiseks. Rinna- ja kolmandikkujude tabamist nõutakse 1—2 lasuga kuni 400 m kauguselt. Samasuguseid nõudeid esitatakse vastavalt ka iselaadivale sõjapüssile.

Snaipriteilt nõutakse vähemate lahingumärkide tabamist kaugustele kuni 500 m ja iseseisvat tulistamist 1000 m ja headel juhtudel isegi suurematele kaugustele.

Kergekuulipilduja. Kergekuulipildujana jalaväepataljonis on kasutamisel Degtjarevi kk., ametliku nimetusega kk. tüüp „DP“ (joonis 5).

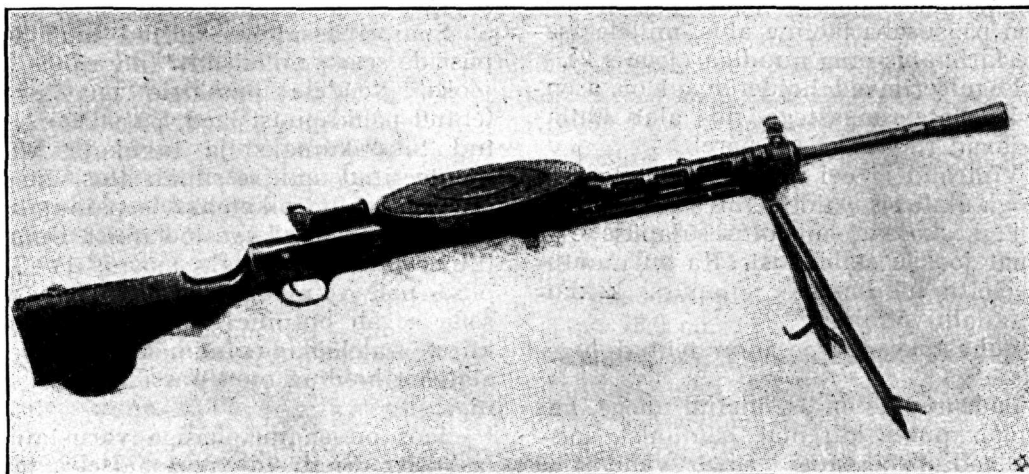
Ta mõõted ja omadused on järgmised:
— kaliiber ja rauaõone ehitus sama mis sõjapüssil;

- raskus magasinita 7,8 kg;
- raskus ühes täidetud magasiniga 10,5 kg;
- magasini raskus tühjalt 1,6 kg ja laetult 2,79 kg;
- sihikuline laskekaugus on 1500, praktiline — 800—1000 m;
- tehniline laskekiirus 500—600 lasku minutis; praktiline laskekiirus pideval tulistamisel ca 100 lasku minutis;
- töötamise põhimõte on sama mis kk. Lewis'il; raud on paigalseisev;
- jahutamine teostub õhu abil. Soojust paremaks kiirgamiseks vintraua välispind on sooniline. Raua vahetust tuleb teostada iga 300—400 lasu tagant;
- laskmist teostatakse jalalt, mis sarnaneb kk. Lewisi jalale.

Kuulipildujat käsitseb 2 meest: sihtur ja tema abi. Peale selle kk. vajab vähemalt kaht meest padrunikandjatena. Neid määrab jaoülem laskurite seast.

Kuulipildujat kasutatakse ka õhumärkide tulistamiseks. Erilisi sihtimisvahendeid õhumärkide tulistamiseks kk. ei evi.

Kk. oma ehituselt on väga lihtne. Lihtsuse all kannatab isegi automaatne töötamine. Suuremaks puuduseks on suured ning lamedad pinnad, mis vastastikku liikuma panevad klp. osi. Korratusi nende osade töötamises põhjustab mustus, tolm ja mitte

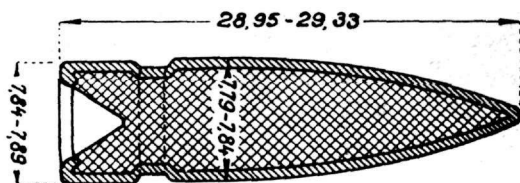

Joonis 5.

hoolikas määrimine. Lahingus seetõttu klp. võib lakata töötamast. Takistuslaskmisel põhjustab ka magasin, mille liikumine ja padruneite etteandmine ei ole kokkukõlastatud klp. teiste osade tööga (nagu kk, Lewisil), vaid magasin liigub iseseisvalt. Teda paneb liikuma magasin asetsev spiraalvedru. Kuulipilduja raua vahetamine lahingus, kui raud on üleliia kuumenenud, on raskepärane.

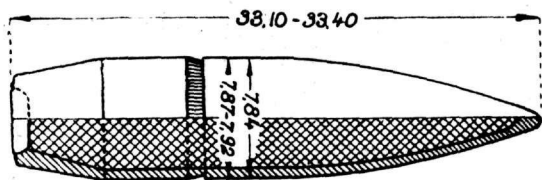
Sõjapüssi ja kuulipilduja padruneid on 7 liiki. Nendel padrunitel on ühtlased keskad, sütikud ja laengud, kuna erinevad on kuulid. Kasutamisel on järgmiste kuulidega padrunid:

1. Kerge kuul. Raskus 9,6 g. Mantel plakeeritud pehmest terasest (teras, kaetud melhioriga). Südamik on valmistatud seatina ja antimoni sulatisest. Algkiirus 825—855 m/sek. Kuuli läbistamisvõime on suurem kui melhiormantliga kuulidel, kuna mantli suurema vastupidavuse tõttu kokkupuutumisel takistusega kuul säilitab paremini oma kuju, kuid teras ei võimalda kuuli nii täpset vormimist kui melhior ja seetõttu kuulide lahkjooks on suurem (joonis 6).

Joonis 6.

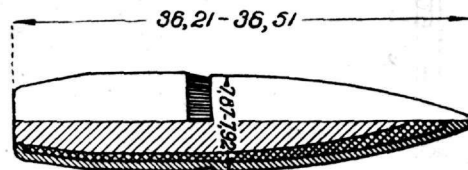
2. Raske kuul. Raskus 11,65 g. Erineb kergest kuulist ainult pikkuselt ja kuult. Algkiirus 770—780 m/sek. Kuul säilitab paremini kiiruse ja lennusuuna. Kasutatakse raskekuulipildujaist ja snaipripüssidest laskmiseks. Arvestatakse, et see kuul võib isegi 5,4 km kaugusel võitlejaid rivist välja viia (joonis 7).

Joonis 7.

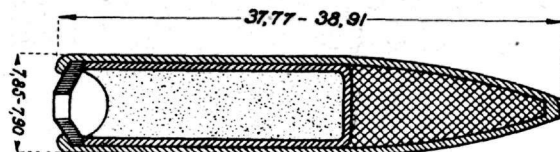
3. Soomuskuul. Erineb raskest kuulist sellega, et mantlis on seatinast särk, millesse on pressitud karastatud terasest südamik. Kuul läbistab 400 m kauguselt 7 mm paksuse soomusplaadi, kui pihtamisnurk on

0°. Teistest padrunitest eristamiseks soomuskuulide otsad on värvitud mustaks (joonis 8).

Joonis 8.

4. Jäljestuskuul. Kuuli mantel on samast materjalist kui eelmistel kuulidel. Kuuli esiots on täidetud kerge kuuli südamikule sarnaneva ainega. Sellest tagapool on ümbrik seguga, mis süttib põlema kuuli lennates välja vintrauast ja lennul annab suitsu- või leekjäljestuse. Et neid kuule kasutatakse peamiselt õhumärkide tulistamiseks, siis on enamikus kasutamisel leekjäljestusega kuulid. Leekjäljestusega kuul evib kahesugust leeki: kuni 750—800 m punast ja üle selle leek muutub rohelisteks. See võimaldab määrata märgi kaugust. Teistest eristamiseks jäljestuskuulide otsad on värvitud rohelisteks (joonis 9).

Joonis 9.

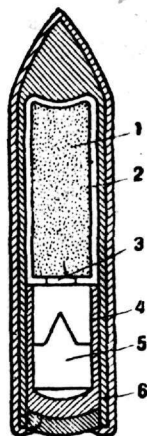
5. Soomusjäljestuskuul. Kuuli esiots sarnaneb soomustlâbistavale kuulile (joonis 10). Kasutatakse soomusmasinade ja õhumärkide tulistamiseks. Kuuli läbilõõgivõime on peagu sama mis harilikul soomuskuulil. Teistest eristamiseks kuulide otsad on värvitud lillaks.

6. Mõõtekuul. Mõõtekuul ehituselt sarnaneb jäljestuskuulile. Ainult jäljestussegu asemel on suitsutekitav aine ühes lõõgimehhanismiga. Kuul plahvatab kokkupuutumisel takistusega. Teistest eristamiseks kuuli otsad on värvitud valgeks (joonis 11).

Sisuliselt mõõtekuulid on lõhkevad kuulid, mille kasutamist lahingus elavmärkide vastu keelavad rahvusvahelised lepped (Haagi I konverents 29. juunil 1899).

Joonis 10.

Joonis 11.

1 — lõhkelaeng; 2 — lõhkelaengu ümbrik; 3 — sütik; 4 — löökuri ümbrik; 5 — löökur; 6 — seatinast särk.

Nende kuulide kasutamistarbeks loetakse laskekauguse mõõtmist, eriti raskekuulipildujaist laskmisel, kuulide plahvatamisel tekkinud suitsnõlvakese järgi. Kuulid ei

neid materjale. Teistest eristamiseks süütkuulide otsad on värvitud punaseks.

Püstol ja püstolkuulipilduja. Kasutamisele on võetud Tokarevi nimeline automaatpüstol M-1930, revolver Nagant'i asemel. Püstolil on kal. 7,62, tulpkirp ja „U“ taoline sälk. Magasin sisaldab 8 padrunit. (Joonis 12.)

Püstol tühja magaziniga kaalub 825 g. Võrreldes rev. Nagantiga Tokarevi ap. evib peagu kahekordset läbilöögijõudu. Kuul läbib 25 m kauguselt 6—8 25 mm pakust männilauda, 50 m kauguselt 5—7 ja 100 m kauguselt 5—6 samasugust männilauda. Hajumispinna raadius (R 100) 25 m kaugusel on 14 cm ja 50 m kaugusel 21 cm, mida tuleb lugeda täiesti heaks.

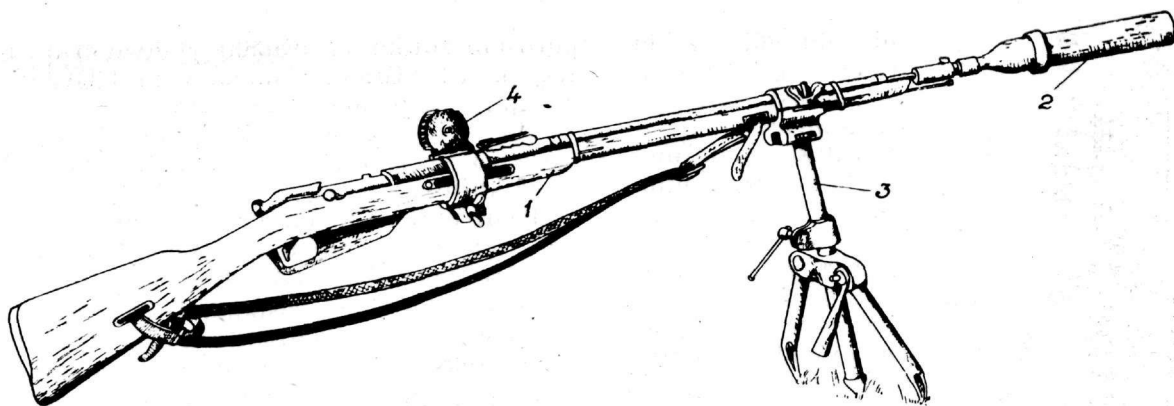
Sõjapüstol on ette nähtud juhtide relvana, alates rühmaülema.

Joonis 12.

... ja ...

... ja ...

Joonis 13.
1 — sõjapüss; 2 — mortiiir; 3 — kolmjalg; 4 — kvadrant.

- lõhkelaeng (trottüül) 50 g,
- suurim laskekaugus 850 m,
- väikseim laskekaugus 100 m,
- granaadi algkiirus 54 m/sek.,
- granaadi algkiirus lisalaenguga 102 m/sek.

Püssgranaadipilduja on mõeldud elavmänkide tulistamiseks kinnisel maastikul ja varjete taga.

Viskelaenguks kasutatakse harilikku sõjapüssi padrunit ühes kuuliga. Viskelaengut suuredatakse lisalaenguga laskmisel suurematele kaugustele. Lisalaeng asetatakse granaadi põhja alla.

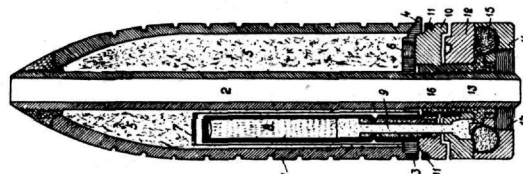
Mortiiir on granaadi asetamiseks ja temale lennusuuna, pöörlemise ja vajaliku algkiiruse andmiseks. Granaadi pöörlema panekuks on mortiiiris 3 paremale pöörlevat vintsoont. Mortiiri koonilisse ossa kogunevad lasu momendil padruni ja lisalaengu gaasid, et anda granaadile vajalikku algkiirust.

Kolmjalg moodustab laskmisel granaadipilduja toe. Selle kõrgus on reguleeritav, mis võimaldab anda granaadipildujale vajaliku tõstenurga (7—40 kraadini).

Kvadrant on laskmisel tõstenurga määraja. Kvadrant kinnitatakse püssi külge klambri abil, mille all pitsituskruvi ja külgedel tugiplaadid. Klambri külge paremale poole kinnitatakse nurgamõõtja. Nurgamõõtja kujutab endast osa ringist, millel jaotised 0 joonest paremale ja vasemale 200 tuhandikku. Nurgamõõtja peal on viseerimisjoonlaud, mis kinnitatud nurgamõõtja keskosa külge kruviga.

Granaat (joonis 14) koosneb kestast (1), seesmisest torust (püssikuuli läbistamiseks) (2), põhjast (3), juhttappidest (4), lõhkelaengust (5), laadimisava mutrist (6), sütikupesast (7), sütikust (8), viivitajast (9), taldrikust (10), tihedusrõngast (11), lend-

süütaja kettast (12), lendsüütaja ketta püssirohu rõngast (13), kinnitusrõngast (14), lisalaengust (15), ühendustorust (16) ja kinnitusmutrist (17). 50% granaadi kildudest on tugevjõulised ja mõne meetri kaugusel tungivad läbi tollisest lauast. Lisalaenguks on 3 g suitsuta püssirohtu. Lendsüütaja põlemise kestus on 3—12 sekundit.

Joonis 14.

Granaat harilikult hoitakse õhukindlas metallkestas. Lisalaenguta tulistatakse kuni 250 m kaugusele. Sellest kaugemale laskmine teostub lisalaenguga.

Hajumus:

150 m peal	—	sügavuti 15 m,	laiuti 5 m
300 " "	" "	25 " "	5 " "
400 " "	" "	42,2 " "	6 " "
800 " "	" "	125 " "	22 " "

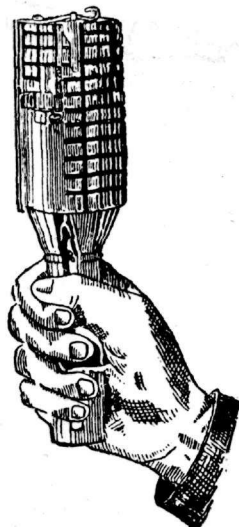
Kõige rohkem suurendab hajumist lisalaengute ühtlusetu põlemine.

Püssgranaadipilduja laskekiirus on 5—6 lasku minutis. Teda teenib 2 meest: granaadipildur ja tema abi.

Käsigranaadid. Käsigranaadid N. Vene vaadete kohaselt leiavad lahingus laialdast kasutamist. Kasutamisel on pealetungi-, kaitse- ja eriülesande käsigranaadid.

Pealetungi-käsigranaatidest on tuntuim M-1914/1930 (joonis 15), mis meil tuntud „vene pudeli“ nimetuse all, ja M-1933. a.

Kildude mõju suurendamiseks asetatakse nendele granaatidele terasplekist ümbrik,

Joonis 15.

on teissugune (joonis 16).

Viskamiseks granaat tuleb haarata kindlalt paremasse kätte ja suruda sütiku kang granaadi vastu. Vasaku käega tõmmata eest kaitseplint. Nüüd hoiab löökurit kinni ainult kaitsekuulike. Äraviskamise juures vabaneb kang, kaitsekapsli vedru paiskab ära kapsli, kuulike vabastab löökuri, mis

mis suurendab kildude arvu ja võimaldab kasutamist ka kaitsekäsigranaatidena. M-1914/1930 annab ümbrikuta ca 2800 ja ümbrikuga ca 3000 kildu. M-1933 — ümbrikuta ca 2000 ja ümbrikuga ca 2200 kildu. Seega viimane granaaditüüp annab endisest suuremaid ja tugevamaid kilde.

Kaitse-käsigranaatidest levine num on MF-1. Granaat sarnaneb välimuselt „Mils“ granaadile, kusjuures sütiku asetus ja ehitus

purustab sütiku ja granaat plahvatab 3—4 sek. pärast. Granaat annab kuni 1000 kildu, mille mõju ulatub kuni 200 m.

MF-1 kõrval kaitse-käsigranaadina on kasutamisel veel „Mils“ granaadid algupärasel kujul.

Peale nimetatute on olemas veel gaasikäsigranaadid, mis välimuselt sarnanevad pealetungi-käsigranaatidele.

Jaos laskureid varustatakse käsigranaatidega vastavalt vajadusele. Käsigranaatide kädmiseks igal laskuril on vastav kott.

Raskekuulipilduja. Raskekuulipildujaist on kasutamisel rk. Maksim, mis ballistiliselt omaduselt ja tulekiiruselt vastab meil kasutamisel olevale rk. Maksimile.

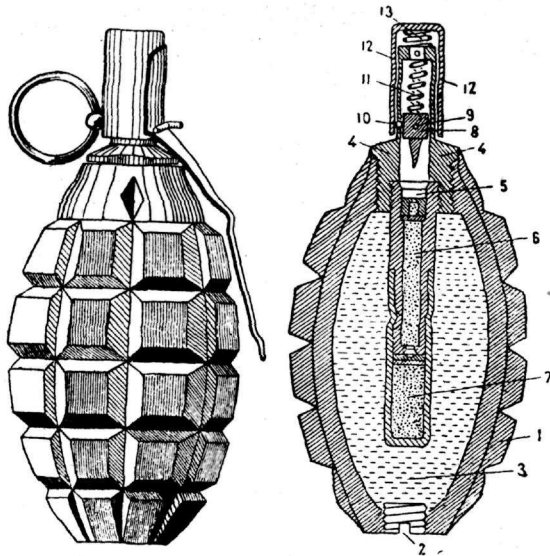
Tt-kahurid ja miinipildujad. Tt-kahurid ja miinipildujad moodustavad pataljoni suurtükiväe.

Tt-kahurina leidis varem kasutamist 37-mm „Reinmetall“. Viimasel ajal see kahur on asendatud moodsema ning võimsama kahuriga 45-mm ZIK (Zavod imeni Kalinina). Lähemaid andmeid nende kahurite kohta võib leida „Juhi käsiraamatust“ lk. 256.

Pataljoni raskerelvade kompanis kasutatakse k-miinipilduja sarnaneb Stockes-Brandt'i kergele miinipildujale nii kujult, ballistiliselt omadustelt kui ka mürsukildude mõju raadiuselt.

Kokkuvõttes N. Vene jalaväepataljon on varustatud moodsete relvadega, mille seas võrdlemisi suur protsent iselaadivaid ja automaatrelvi. Relvi on uuendatud või asendatud uuetüübilistega 8—9 aasta jooksul. Selle ajaga ei ole suudetud ümberrelvastumist teostada veel täies ulatuses ja põhirelvade kõrval leidub varustamisel veel vanemaid relvatüüpe teisejärgu väeosades. Kui nende relvade käsitsemis- ja üldse sõjalises väljaõppes on saavutatud vajalik tase, siis N. Vene jalaväepataljon võib osutada väga suurt tulevõimsust ja suurt iseseisvust lahinguülesannete täitmisel.

A. N.

Joonis 16.

1 — granaadi kere; 2 — kork; 3 — lõhkelaeng; 4 — sütiku kork; 5 — sütik; 6 — süütenöör; 7 — detonaator; 8 — löökur; 9 — ava löökuris kaitseplindile; 10 — kaitsekuulike; 11 — löökvedru; 12 — kaitsekapsel; 13 — kaitsekapsli vedru. (Märkus: Läbilõikel ei ole näha sütiku kangi, mis asetseb tagaküljel.)

Allikaid:

1. Nastavlenije po strelkovomu delu; kniga 1. Oružije strelkovogo vzvoda kniga 2. Oružije stankovo-pulemetnogo vzvoda i rotõ.

2. B. Aleksejev i B. Pruntsov. Legkoje strelkovoje oružije. Tretje ispravlennoje izdanije. Moskva 1938. a.

3. 7,62 mm snajperskaja vintovka obraztsa 1891/1930. a. Opissanije. Moskva 1938. a.

4. A. Nikolajev. Artillerija strelkovogo bataljona. Moskva 1935. a.

Kaasaja ratsaväe ettevalmistamine sõjaks. *)

Pealetung. Ratsavägi peab oskama organiseerida partisaantegevuse põhimõtetele rajatud kallaletunge motoriseeritud varustis-kolonnidele, samuti tuleb temal kas ratsa või jalastunult kiiresti ja ootamatult võimsa tulelöögi kaasabil rünnata rännakuid sooritavaid ratsaväe või motoriseeritud kolonne. Tuleb osata võidelda nii vastase soomusvägede kiire ja hävitava kui ka tema jalaväe aeglase kuid süstemaatilise tegevuse vastu. Näeme, et kaasaja ratsaväe lahinguline tegevus on äärmiselt mitmekesine.

Kaks sagedamini esinevat võitlusviisi on: 1. tulevõitlus laia asetuse juures ja kinnisel maastikul vastase soomusvägede vastu, ja 2. kallaletung kitsal rindel kaitsel oleva vastase jalaväe vastu. Esimesel juhul peagu kõik tulirelvad on maastikule asetatud detsentraliseeritult ja kogu lahing ilmelt on kas üksikvõitlejate või väikeste gruppide individuaalne kahevõitlus vastase tankidega. Nendes kahevõitlustes evib otsustavat tähtsust üksikisiku vastupanuvõime, kiirus ja julgus, mitte koondatud jõud. Kaitsel asuva jalaväe vastu aga peab tuld võimalikult suuremal määral tsentraliseerima; tulelööki peab tagama pealetungivale koondatud üksusele vastasele lähenemise kuni käsitsivõitluseni. Seega kummagi viisi juures ilmnevad otse risti vastupidised tingimused, erilised lahinguviisid jne.

Mis puutub kaitsesse, siis siin on suuresti muutunud liikuvkaitse ja viivituslahingu läbiviimise viisid.

Liikuvkaitse kuulub operatiivse tegevuse raamidesse. Taktikalise tegevuse juures on selle kasutamine mõeldav vaid siis, kui kaitsja liikumiskiirus ületab pealetungija oma (ratsavägi jalaväe vastu näiteks). Liikuvkaitse teostamine on mõeldav lühikesel maa-alal isegi motoriseeritud üksuste vastu, kuna viimased maa lühiduse tõttu oma liikuvust täiel määral kasutada ei saa (eemaldumine autodest, tagasimineku raskus jne.). Nende vastu võideldes võib ratsavägi julgelt riskeerida kallaletungiga jalastunult või isegi ratsa lahtisel maastikul ja varjendite tagant.

Teostades liikuvkaitset ratsaväe vastu, tuleb toimida hoopis teisiti: tuleb

valida soine ja täis takistus maastik. Kitsusi tuleb kindlalt enese käes hoida ja jätta vastasele kasutamiseks vaid üksikuid läbipääse. Viimaste taga tuleb valida soodne asetuse vastase jaotatud jõudude hävitamiseks. Veelgi raskem on liikuvkaitse teostamine võitluses vastase soomusvägede vastu, mis nõuab eriti soodset maastikku, kus leiduvad kohati tankidele ületatamatud takistused. Vastase soomusosade löömine osade kaupa on väga raske. Siin tuleb vastast hävitada hästi organiseeritud ja varjatud soomusvastaste relvade, miiniväljade asetamise jne. abil. Siin evib ka suurimat tähtsust individuaalne võitlus, kus ratsaüksuse südamikute terviku tegevus läheb üksikute reameeste ja grupikeste kätte.

Viivituslahing**) oli ja on ratsaväele üheks iseloomustavamaks ja sagedamini ettetulevaks lahinguviisiks. Kuid ka see lahinguviis on kaasaja lahingutegevuse juures muutunud komplitseeritumaks. Nagu liikuvkaitse nii ka viivituslahingu läbiviimise juures evib paremust kiiremini liikuv väeliik. Seepärast ka võrdlemisi väikestel ratsaosadel on kerge võidelda jalaväe vastu.

Viivituslahingu läbiviimine ratsaväe poolt jalaväe vastu on võrdlemisi kerge. Märksa raskem aga on selle läbiviimine ratsaväe vastu. Siin tuleb erilist rõhku osutada maastiku valikule (defleed), hoida jõud rohkem koondatuna, mis hädaohu korral võimaldab kergemini jõudude tagasiviimist järgmisele viivituspositsioonile. Viimane tuleb valida märksa kaugemal kui tegutsedes jalaväe vastu. See raske ülesanne muutub veelgi raskemaks, kui vastane rakendab tegevusse oma lennuväe. Vastase lennuvägi ei võimalda varude kooshoidmist. Sama ohtlik kui lennuväe tegevus on ka vastase soomusjõudude tegevus. Mis puutub vastase motoriseeritud osadesse, siis nende vastu võitlemine on kergem, kuna nad on seotud teedega. Nende vastu võideldes tuleb tegevus suunata rindelt sidumiseks ja pealetungimiseks tiivalt.

Võitluses vastase soomusvägede vastu ei aita ei tugev viivitus tulirelvade abil,

*) Vt. „Sõdur“ nr. 50-52 — 1938 ja 3-4 — 1939.

**) Vt. „Sõdur“ nr. 6-8 — 1936.

ei kallaletung, ei liikuvkaitse. Need võitlusviisid võivad enesele isegi ohtlikuks muutuda. Tuleb leida teisi teid küsimuse lahendamiseks, s. o. — kas soomusvägedele ületatamatuile takistusile toetudes kaitsta kohapeal, jättes varru võimalikult väikese osa vägesid, või jaotades jõud üksikuisse osadesse paigutada nad metsadesse ning lasta soomusväed läbi. Pärast soomusvägede möödumist lõigata ära nende tagasitulekuteed ja peamine tähelepanu pöörata soomusvägede taga liikuva jalavõi ratsaväe hävitamisele. Pidanud vastu pimeduse saabumiseni, rünnata soomusvägesid seal, kus nad on jäänud ööseks peatuma.

Siin pole vist vaja alla kriipsutada, millist tähtsat osa sellasel juhul mängib oma lennuvägi ja motoriseeritud pioneerid.

Kokku võttes autor järeldab, et hästi relvastatud kaasaja ratsavägi on võimeline võitlema igasuguse vastasega, kasutades vastavalt erinevaid võitlusviise. Selleks aga peavad tundma iga vastase individuaalseid omadusi ja lahingutegevuse viise kõik ratsaväeohvitserid ametiastmele vaatamata.

4. Ratsaväe väljaõpe.

Väljaõppe aineistiku rohkus ja mitmekesisus ning lühike teenistusaeg nõuavad tungivalt tähelepanu osutamist tähtsamate alade õppimiseks.

Autor, seadnud üles küsimuse, et mis siis osutub kõige tähtsamaks, vastab: „kui ratsavägi ka edaspidi tahab eksisteerida ja tulemusrikkalt võidelda, siis peab ta vaatamata muutunud olukordadele säilitama oma kiiruse ja liikuvuse. Ta peab osakama sooritada rünnakuid nii, et kiiresti ja suuremate kaotusteta jõuda kohtadesse, kust tahab anda lööki või kus tahab kaitsta.“

Selleks ratsavägi peab suutma sooritada rünnakuid halbadel teedel, metsades, vihmasel ajal, suures lumes, udus ja öösi. Just need negatiivsed tingimused saavad tulevikus ratsaväele osutama kõige kasulikumaiks. Kõik ratsaväe juhid, alates jaoülemast kuni suure ratsaüksuse juhini peavad endid halbades tingimustes tundma kodusolevatena ja kõike varustist peab kohandatama tegevuseks halbades tingimustes. Laialipaiskumine maastikule ja koondumine alगतatud akt-siooni edasiarendamiseks peab toimuma automaatselt. Erilist rõhku tuleb aga neis tingimustes osutada sideteenistusele.

Teiseks suureks ülesandeks on lahing. Millele osutada suuremat tähelepanu, kas lahingule ratsa või jalastunult? Mõlemad on tähtsad ja peab oskama võidelda nii ratsa kui jalastunult. Peab oskama läheneda ratsa, siis kiiresti ja korrapäraselt jalastuda, eesmärgiga üllatada vastast kas tugeva tulelöögiga või kallaletungiga (rünnakuga). Sageli esinevad ka juhud, kus on kasulik pärast võimsat tulelööki rünnata vastast ratsa või, jõudes ööpimeduse katte all ratsa vastase soomusvägede asukoha lähedale, rünnata seda jalarivis jne.

Ratsaväljaõppes peamist rõhku tuleb osutada matk- ja lahingurünnakute sooritamise oskuste evimisele. Iga ratsamees peab: 1. evima rahuliku ja sügava istaku, mis võimaldaks sajakilomeetrilise rünnaku sooritamist hobust kahjustamata, 2. oskama arvestada hobuse vastupanujõudu halbadel teedel päeval ja öösi ning igasuguse ilma juures, 3. oskama, eriti juhid, hästi orienteeruda metsas ja murdmaastikul. Varjumine ja laialipaiskumine lennuväe või soomusjõudude rünnaku puhul peab toimuma automaatselt ja kiiresti. Samuti kiiresti tuleb osata koguneda, jalastuda ja jalastunud tegevusele üle minna.

Suurt tähelepanu tuleb osutada maastikusõidule raskeis maastikuolude tingimustes, kuid vähem hüpetele üle takistuste, millede kõrgus ületab 80 cm.

Jalastunud tegevuses tuleb peamist rõhku panna:

- kiiretele ja võimsatele tulelöökidele ning sellele vahenditult järgnevale rünnakule,
- öistele kallaletungidele ja rünnakutele soomusvägede asukohtade, motoriseeritud kolonnide ja kaitsel asuva jalaväe hävitamiseks,
- soomusvägede vastu võitlemisele päeval.

Mis puutub laskeasjandusse, siis ratsaväe väljaõpe sellel alal suuresti erineb jalaväe väljaõppest. Jalaväe tulevõitlus algab nii pealetungil kui ka kaitsel võrdlemisi kauge maa tagant, kusjuures tule tabavus peab juba 600—800 m piirides olema suur. Ratsavägi annab peamiselt lühikesi lööke lähedalt kaugustelt, kusjuures peamist osa mängib ootamatus massilise tule poolt. Ratsaväelasele on palju tähtsamaks ülesandeks tabada tangi pilu 40—50 m pealt kui liikuva vastase tabamine 400 m. Tähtis on osata massiliselt ja tabavalt tulistada öösi kaugustelt mitte üle 300 m. Täht-

tis on ka osata heita käsigranaate märki nii päeval kui ka öösi.

Väljaõppe aega autori arvates võiks ratsaväes säästa igasugustele võistlustele ettevalmistamise ning kehalise kasvatuse ja kergejõustiku ärajätmisega. Juba ratsasõit ise arendab lihastesüsteemi igakülgelt. Ja see, mis seal puudu jääb, seda katavad igasugused lahingulised harjutused tegevuse juures jalastunult.

Autor lõpetab oma artikli sooviga, et ühtegi ratsameest ei tohi enne reservi arvata, kui tal pole tegelikku aimu teiste väeliikide omadustest. Iga ratsamees peab

üle elama teenistuse jooksul lennuväe ja soomusosade rünnaku (rünnakud) ning peab neid võitlusvahendeid ise nägema ja ka kompama.

Sageli on kuulnud ratsaväe iganemisest ja nähtud tema ajutist langust. Autor siiski kinnitab, et ei vanane ratsaväe relvaliik, vaid aeg-ajalt vananeb meie vaim ja hing, mis nii sageli kivinevad rahuajases teenistuse rutiinis. Vaimu ja hinge värskekshoidmiseks autor soovib vastava kirjanduse lugemist, lahingudoktriini arengu jälgimist ja selle üle vaidlemist.

F. J.

Mootorsõidukite kasutamisest Hiina-Jaapani sõjas.

(„Deutsche Wehr“ — detsember 1938.)

Hiina sõjateater oma raskete maastiku-
liste tingimuste tõttu on paigaks, kust võib
ammutada huvitavaid tähelepanekuid eriti
mootorsõidukite alal. Kuna Hiina ise ei
tooda jõuvankreid, siis on ta sunnitud neid
importeerima peagu kõigist mootorsõidu-
keid produtseriivaist riigest. Peakontin-
gendi sõidu- ja veoautode alal annab siiski
Ameerika. Ka suur osa Hiina sõjaväes
olevaist mootorrattaist on Ameerika firma
Harley-Davidson'i tooted. Hiina rindel ka-
sutatavad soomusmasinad on enamusest pä-
rit Inglise Vickers-Armstrong'i tehastest ja
vähemal määral esineb ka Itaalia firma
Fiat-Ansaldo masinaid. 1938. aastast alates
Hiina sõjateatril ilmneb üha suuremal
arvul N. Vene päritoluga mootorsõidukeid,
nagu: tanke, soomus-, maastiku-, side- ja
helgiheitjaautosid.

Mitmesuguste autotüüpide olemasolu
raskendab tunduvalt nende korrashoidu ja
hoolekannet. Tagavaraosade puudus ei või-
malda ette võtta minimaalseidki parandusi
ja seetõttu võib kõikjal näha teede äärde
mahajäetud väikeste vigadega uuevõitu
masinaid.

Masinate väljalangemise arvu vähen-
daks tunduvalt ühetüübiliste mootorsõidu-
krite kasutamiselevõtmise vähemalt ühes
üksuses. Selle organisatsioonivea arvele
eeskätt tulebki panna suurt mootorveokite
kõlbmatuks muutumist hiinlaste juures.

Lisaks sellele mõjub kaasa tehnilise
personaali puudulik väljaõpe. Sõjavägi õpe-
tab sõjaväeautojuhte iseolukorras, kus puu-

dub tarvilisel määral õppevahendeid ja vas-
tava ettevalmistusega õpetajaid. Sellase
puuduliku ettevalmistusega autojuhil ei ole
tarvilist oskust masina hooldamiseks, sa-
muti ei tunne ta masina töövõimet, millest
ka tingitud masinate hulgalised väljalange-
mised.

Kuna enamik masinaist on tavalised veo-
autod, siis nende kasutamine maastikuau-
todena toob varsti endaga kaasa osade rik-
kiminemist, nagu: vedrude murdumisi, si-
duririkkeid, poolvõllide murdumisi, rikkeid
jahutajas jne. Ka mootorid vajavad juba
10 000 km järele põhjalikku remonti. Ka
segu eelsoojendaja puudumine annab end
tunda, eriti karmis Põhja-Hiina kliimas.
Kui mõnel masinal ongi segu eelsooenduse-
seadis, siis ei kasuta puudulikult etteval-
mistatud juhid neid üldse. Universaalset
eelsooenduseseadist (termostaati), mis ei
nõua erilist hoolitsemist, siin aga ei tunta.

Samad näited korduvad ka sõiduautode
juures. Võrdlemisi heaks tüübiks on osu-
tunud väike „Tatra“ sõiduauto. Harley-
Davidson'i mootorratastel ilmneb võrreldes
saksa omadega nende vananenud kon-
struktsioon, kõrgel asuv raskuspunkt jne.

Tankide suur väljalangevus on tingitud
peamiselt ebaõigest taktikalisest kasuta-
misviisist (tankide rakendamine üksikult,
mitte küllaldane tule ettevalmistus, sobimatu
maastik). Eriti silmatorkav on vene tan-
kide suur väljalangevus ja seda peamiselt
siduri- ja lülirikete tõttu. Üldse vene
masinate juures ilmneb kõigis üksikasjades

jäme töö, halb osade sobivus, ühe sõnaga kõik tunnused halvast kvaliteedist.

Sellest nähtub, et üldtarvitavaid mootorveokeid ei saa kasutada maastikusõidukitena. Peale üldkonstruktsiooniliste puuduste vajab ka eriti veel mootor maastikusõidul lisaseadised, nagu: väljalülitatav õli-

jahutaja, veejahutus termostaadi ja jahutusvee-soojusmootjaga ning lisaks veel võimalikult täisautomaatne eelsoenduseseadis ja vastav mootja armatuurilaul, et vältida maastikusõidul kergesti juhtuda võivat mootori ülekoormamist.

F. B.

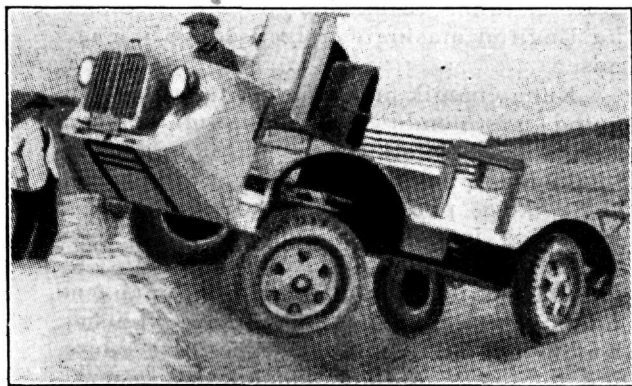
Šveitsi maastikuauto.

(„Deutsche Wehr“ – detsember 1938.)

Šveitsi firma Adolf Saurer pikkade katsetusaastate kestel väga mitmekesisel maastikul on arendanud sõjaväe nõuete kohased 4-, 6- ja 8-rattalised maastikuauto tüübid.

Konstruktsiooni juures on pandud rõhku sellele, et nimetatud kolme autotüübi peaosad, nagu: mootor, rattad, pidurid, vedrud jne. võiksid kasutamist leida kõigi kolme tüübi juures.

Kõigi tüüpide juures on kasutamisel vaid kolm kang: pidur, käiguvahetuskang ja kang, mis lülitab sisse maastikukäigu ja tarbe korral ka esirattaveo.

Neljarattaline maastikuauto sõidul.

Šassii asetus on sellane, et auto kinnijäämise korral ebatasasustel ei saa rikutud mootori- ega muud käiguosad. Huvitav on rataste ühendus kerega ja nende liikumapanek. Rattad on kinnitatud kere külge nii, et nad kohanevad kõigile maastiku ebatasasustele, kusjuures raam (šassii) peagu endisesse asendisse jääb. Seda võimaldavad vastavad seadised ja spiraalvedrud, mis ratastel lasuvat raskust omavahel reguleerivad.

Mootori asend on pisut ette kallutatud ja juhi-iste on parema ülevaate saamiseks

ettepoole viidud. Iga auto on varustatud vintsiga, mille abil on võimalik suuri raskusi välja tõmmata, samuti ka kinnijäänud autot lahti päästa. Auto on varustatud kahe teineteisest olenematu pidurisüsteemiga: jalgpidor mõjub vahetult ratastele, käsipidor ülekaneseadisele.

6- ja 8-rattalistel autodel on juhitud vaid esirattad, kuid 4-rattalistel tüübil on juhitud ka tagumised. Tagumiste ratas- te juhituduse tõttu on võimalik 4-rattalist autot ringi pöörata teel, mille laius on 7 m, kusjuures auto pikkuseks on 5 m.

Auto mootor ja käiguosad on kahekordsete tihendustega kaitstud vee ja tolmu eest, mistõttu on võimalik läbida veekogusid, mille sügavus ei ületa 1,2 m. 4- ja 6-rattalistel autodel on tagavararattad asetatud sellaselt, et nad maastiku ebatasasustel ja võimalikel kinnijäämistel aitavad kaasa masina kere kandmiseks.

Tähtsamad andmed nimetatud kolme autotüübi kohta on järgmised:

Tüüp	Saurer.		
	4 M	6 M	8 M
Mootor PS	50	70	100
Käikude arv (normaal+maastiku)	6+6	5+5	5+5
Maksimaalne kiirus km/t	65	50	60
Kaal tühjalt kg	2400	3600	4000
Kandjõud kg	3000	4000	6000
Tõusuvõime koormaga	37%	30%	29%
Pikkus mm	5000	4930	5450
Laius mm	1850	1850	1850
Kõrgus mm	2050	2050	2050

Lõpuks märgitakse artiklis, et nende kolme autotüübi tähtsus tõuseb veel sellega, et A.-S. Saurer'il on ka litsentsvabrikud Prantsusmaal, Itaalias, Poolas ja Inglismaal.

F. B.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel E. Leithammel.

1. Küsimus. Kas ohvitser, kes teenistuse huvides ülemuse algatusel on üle viidud madalamapalgalisele, kuid sama ametistmelise ametikohale ning seetõttu saab Sõjaväelaste palgaseadluse (RT 1932, 28, 228) § 14 põhjal palka endise ametikoha järgi, on õigustatud seda palka edasi saama ka pärast tema üleviimist sellelt ametikohalt teenistuse huvides teisele sama ameti- ja palgaastmelisele ametikohale?

Vastus eitav. Sõjaväelaste palgaseadluse § 14 piirab endise kõrgema palga edasisaamise õigust ainult ühe vahetult järgneva ametikohaga. Järelikult sel juhul, kui ohvitser ka sellelt, madalamapalgaliselt ametikohalt üle viiakse uuele ametikohale, langeb ära alus § 14 kohaldamiseks.

Neil põhjustel tuleb asuda seisukohale, et küsimuses tähendatud üleviimise puhul kaotab ohvitser palga saamise õiguse endise kõrgemapalgalise ametikoha järgi.

2. Küsimus. Kas ohvitseridekogu juhatuse liige, kes teiseks aastaks kogu juhatusse edasi jääb, on õigustatud samal aastal keelduma end valida laskmast ohvitseridekogu juhatuse esimeheks või abiesimeheks?

Vastus. Vabariigi ohvitseridekogude põhikirja (RT 1927, 112; 1933, 37, 287) § 42, mis annab ohvitseridekogu liikmetele teatavail juhtudel õiguse keelduda end valida laskmast ohvitseridekogu juhatusse, ei anna seda õigust teiseks aastaks kogu juhatusse edasijäävale kogu tegevliikmele tema ümbervalimise puhul samal aastal kogu esimeheks või abiesimeheks.

Neil põhjustel tuleb arvata, et teiseks aastaks ohvitseridekogu juhatusse edasijääv juhatuse liige ei ole õigustatud keelduma samal aastal end ümber valida laskmast ohvitseridekogu esimeheks või abiesimeheks.

3. Küsimus. Kas tarvitamise tagajärjel kõlbmatuks muutunud vara kõlbmatuks tunnustamisel on vajalik kindlaks määrata ka vara tegelik hind kõlbmatuks tunnustamise momendil, nagu seda näeb ette Riigi varade seaduse (RT 1935, 103, 859) § 115?

Vastus. Riigi varade seaduse § 1.

järgi selle seaduse eeskirjad tulevad riigi varade valitsemisel, kasutamisel või võõrandamisel kohaldamisele üksnes siis, kui erieeskirjad ei korralda küsimust teisiti. Seega sellel alal tekkivate küsimuste lahendamisel tuleb kõigepealt järele vaadata, kas erieeskirju on või mitte. Kui erieeskirju on, siis tuleb nende järgi käia, nende puudumisel tuleb aga talitada Riigi varade seaduse eeskirjade järgi.

Väeosa majapidamise seadluse (RT 1934, 9, 69) eeskirjad esinevad Sõjamineisteriumi ja sõjaväe varade valitsemise alal kahtlemata erieeskirjadena Riigi varade seaduse eeskirjade suhtes. Järelikult küsimuses tähendatud vara kõlbmatuks tunnustamist tuleb korraldada esijärjekorras Väeosa majapidamise seadluse eeskirjade järgi. Tähendatud seadluse § 786 eeskiri, mis käsitleb kõlbmatuks tunnustatud vara kohta akti koostamist, ei näe ette tarvitamise tagajärjel kõlbmatuks tunnustatud vara tegeliku hinna akti võtmist. On see nii, siis puudub ka vajadus säärase vara kõlbmatuks tunnustamisel selle tegeliku hinna määramiseks. Tuleb märkida, et ka Riigi varade seaduse § 115 ei nõua kõlbmatuks tunnustatud vara tegelikku hindamist igal juhul, vaid ainult siis, kui vara väärtus, millega ta arvel seisab, ületab 500 krooni.

4. Küsimus. Kas hangete või töövõtete alal riigiasutiste vahel sõlmitavad lepingud (tellimused) alluvad Riigikontrolli eelkontrollile?

Vastus jaatav. Eelkontrolli teostamise määruse (RT 1938, 10, 82) § 2 p. 2 järgi alluvad toimingud ja kavatsused varade tasulise omandamise ning tööde ja vedude teostamise alal, kui nende toimingu- või kavatsuste objekti rahaline väärtus on vähemalt 2.000 krooni, Riigikontrolli eelkontrollile, kuivõrra erieeskirjad ei määra teisiti.

Kuna selles määruses ei ole tehtud erandit riigiasutiste vahel sõlmitavate hanke- või töövõttelepingute suhtes, siis tuleb asuda seisukohale, et ka riigiasutiste vahel hangete või töövõtete alal sõlmitavad lepingud alluvad Riigikontrolli eelkontrollile üldises korras.

—lu—

Saladuslik elupäästja.

K. Matisoo.

1919. a. varakevadel asusime rindel Petseri taga, Kalkutino külas. Meie, 3 õppursõdurit: Narusk, Tiru ja mina olime komandeeritud kuulipilduritena 2. Polgu 3. roodu juurde. Meie Lewis'i positsioon, hoolikalt moondatud mätastega, asus küla serval olevast rehest vähe eespool. Aprillikuu keskel, vastuoksa kuu algupäevadele, polnud ses rindelõigus suuremaid lahinguid, mispärast võisime ühe mehe kuulipilduja juures vahipostil olles lubada endale pikutamist soojas rehetoas. Rehetoa ahjus oli päev läbi tuli, et tuhas küpsetada kartuleid, mida rühmadehed-laskurid töid Založje mõisa põllule mahajäetud kartulikuhjadest. Roodu kokk oli aravõitu mehike, kes oma supianumaga meid harva külastas. Kõhumurede eest pidime niisiis hoolitsema ise.

Kalkutino küla on väike orunõgusse kerakiskunud külake, mis temast paremal asuvale Salesjele ja vasakul asuvale Porkanova küladele nii-ütelda ristiks kaelas oli. Viimased kaks küla asusid kõrgemal, olid seega paremini kaitstavad ja võisid oma julgeoleku pärast alati kindlad olla. Kalkutino aga oli alatise tule all vastas, kõrgemal asuvast Davõdov-Konetsi külast, kus asusid punased. Punased võisid küla ümbritseva rinnetevahelise kinnise maastiku soodustusel võtta seal ette haaranguid, mis oleksid ohustanud nii Salesje kui ka Porkanova külade kaitsjaid, ühes sellega ka kogu sealset rindelõiku. Seepärast oli rindelõigus juhtidel küllalt tegemist, et piilkondade ja valvepostide kaugemale ette nihutamiseks vältida kõiki võimalikke üllatusi venelaste poolt. Kuna küla kaitsjate arv polnud kuigi suur, siis oli meeste enamik alaliselt seotud valveteenistusega. Et see asjaolu meestele mokka mööda polnud, on enam kui arusaadav.

11. aprillil jättis roodu auväärt kokk meid jällegi toiduta. Kuna hädaldamine ja kirumine asja ei parandanud, siis oldi sunnitud kõhutäidet jällegi ise hankima. Meile, kuulipildureile, tõi kartuleid alati rühma-mees Johanson, kes evis imeksandavat aisti igasuguse söödava ülesleidmiseks. Kuigi küla oli mitmekuise sõja tallermaaks oleku tõttu tühjaks puistatud, nii et rotidki

sõja peale pahased olid, oskas Johanson siiski leida ühteist söödavat, vahel mõne peitu pugenud kukepojagi. Meile oli ta kõhuküsimuste lahendamisel suurepäraseks abimeheks, seda enam, et ka inimesena ja sõdurina kiiduväärt omadusi evis. Vastutasuks andsime talle tubakat — „omakoetut“, mida just selleks kodust järele lasime saata. „Ennem toiduta kui suitsuta“ — sellest piibumeeste evangeeliumist pidas Johanson kõvasti lugu. Seekordki palusime teda, et ta muretseks meile mingit „kõhuroõmu“, sest eelmise päeva lõunast saati olime päris ivata. Avansina andsime talle suure pihutäie „omakoetut“ ja kaks soome veemaigulist sigaretti.

Hoolimata üllatusest ja rõõmust, mida suitsumaterjali esiletoomine Johansonile valmistas, tõsines ta seekord ruttu. Tubaka ühekordse nuusutamise ja sigarettide näpude vahel veeretamise järele ulatas ta meile kogu annetuse tagasi, kusjuures valusalt-nukra häälega lausus:

„Tehke mis tahate, aga täna ma midagi tuua ei saa. Rühmavanem määras mu valvetõkkele ja enne keskööd ma seal tagasi ei tule. Asendajat otsida — see on asjata, sest vähesed vabad mehed on kõik toidujahil.“

Tänasime sõpra hea tahte eest ja palusime igal juhul jätta suitsumaterjal enda kätte.

Vastu tahtmist võttis Johanson ulatatud suitsumaterjali. Murelikult silmitses ta meie siiraid, rahulejäävaid nägusid ja ütles:

„Siiski! On olemas väljapääs sellest sandist olukorrast. Kui lepite, siis annan teile kasvõi pisut nõugi. Založje mõisa tee ääres, metsavahelise lagendiku idaserval, kahe suure männi vahel on koobas, kuhu on jäänud veel koti osa kartuleid. Koobas pole kaugemalt märgatav, kuid kui lähete teelt otsejoones kahe kõrvutiseisva männi sihis, siis leiata parempoolse männi juures selle hõlpsasti. Tee sinna pole pikk ja kui soovite õhtuks kõi distada nina küpse kartuli lõhnaga, siis head jällenägemist. Öösi tulen siis ise teile külaliseks.“

Veel kord sõpra tänades soovisime talle õnne valveteenistuses. Tema lahkumise jä-

rel pidasime nõu, kas ja kellel minna kartulite järele. Lõpuks otsustasime heita liisku. Liisk langes minu peale, mispärast minut hiljem mina, kaenlas tühi sõduri seljakott, sammusin kiirel sammul külalt välja tahapoole, Založje mõisa viivale teele.

Koopa ülesleidmine ei valmistanud mingit raskust. Noore kasvumetsa ääres kasvavad männid olid nähtavad juba kaugelt. Täitsin koti kartulitega ja ronisin koopast välja. Koopasisel hakkasin seadma kotti rihamapidi õlgadele, et hõlpsam ja kergem oleks kandami all sammuda. Väevalt sain koti õlgadele, kui lähedal pöödsas kuuludus imelik hääliitsus. „Oi... oi... oi,“ oigas seal keegi, mispeale teine hääli teravate kurguhäälikutega parastas „ast... ast... ast...“ Sellane veider, inimhääli meenutav kahekõne kordus lühikeste vaheaegade järel kolm korda. Juba tahtsin söösta pööstistikku, et tabada kummaliste hääli tekitajaid, kui äkki lähema männijässu oksalt tõusis lendu tuvisuurune lind, kes pahinal, veelkordse „oi... ast“ kiljuga kadus kaugemate puude latvade vahele. Tundmatu linnu viimane hääliitsus näis kõlavat justkui ettevaatusele manitsev „hoia alt“ hüüatus. Esimene osa hääliitsusest „oi... oi... oi“ oli madalamas hääletoonis venitatud kahehääli, kuna „ast... ast... ast“ kõlas kõrgemalilise parastushüdena. Raske oli uskudagi, et sellase mitmeti kõlava hääliitsuse tekitaja oli üks ja sama lind.

Teel tagasi püsisid mu mõtted kogu aeg imelikul linnul ja ta iseäralikul hääliitsuviihil. Ei salga, et isegi teatavad vanarahva ebausud argumendid siginesid mõttesse. Ealeski varem polnud ma kuulnud säärast, nii tõetruult inimhääli järeleaimavat linnuhääliitsust, kuigi maal elades olin tuttav peagu kõigi meie maal elavate linnuriigi esindajatega.

Positsioonile tagasi jõudnud, jutustasin ka kaasvõitlejatele kohtamisest salapärase linnuga. Narusk, kes koolis oli kuulnud oma looduseuurimise poolest, loetles Brehmi järele terve rea linnuliike, kulle ja muid kakkulisi metsalinde, kuid targemaks ei teinud see meid sugugi. Keegi polnud eales kuulnud säärast hääliitsust. Öösi, kui Johanson tuli valvepostilt, kui vanas malmpotis keedetud kartulipuder sööjaid ootas, algas „linnujutt“ uuesti. Kogu hommikupoolse öö sarnles rehetuba zooloogiaraiaga, kus kõlasid igasugu linnuhääliitsused ja kus aetav jutt oleks võinud huvitada isegi diplomeeritud ornitolooge. Sooja otsima tulnud rühmamehed, nemadki löid igaüks oma teadmiste kohaselt „linnujutule“ kaasa. Üks

vanemaeline Alutagusest päritolev sõdur ütles end kord sarnast hääliitsust kuulnud olevat; see tähendavat hädaohtu, mis aga õnnelikult lõpeb. Uskuda, või mitte uskuda, hiljem selgus, et sel sõduril oligi õigus.

Möödus kaks päeva. Kätte jõudis palmpuudepäha laupäev. Jällegi aeti taga kartuleid ja kiruti kokka ning toidustajat, kelle süü läbi üteldi kogu see „nälgimiskuur“ toimuvat.

Pärastlõuna ajal pidasime rehetas nõu, kust ja kuidas hankida hambaalust. Pühadelaupäeva ei tahtnud kuidagi veeta tühja kõhuga. Raskest peamurdmisest hoolimata ei osanud meie ise midagi välja mõtelda, mispärast saatsime kaasvõitleja Tiru „meister“ Johansonile järele. Viimane ilmuski varsti meie juurde, kuid hädise näo ja kurva teatega. Jällegi oli tema kord minna valvepostile, kus pidi seisma kuni keskööni. Võib ette kujutada, milline meeleolulangus meid valdas. Vägisi meenusid pühad kodus, mil mitte ainult kõht, vaid silmadki rõõmustelid värvitud munade ja igasugu isuäratavate roogade üle. Aga nüüd?...

Nukra meeleolu lõpetasin mina ettepanekuga, et rühmavanema loaga lähen ja asendan Johansonile valvepostil ses vahetuses. Johanson aga võis sellal panna mängu kogu oma leidlikkuse ja osavuse. Külalaps temale, just temale midagi ikka silma, ninna või näpu ette juhtub.

Rühmavanem nõustus minu vahiteenistusse minekuga, kuid käskis igaks juhuks ütelda Johansonile, et viimane asendagu siis omalt poolt vajaduse korral mind kuulipilduja juures. Täitsin kuulipilduja juures kolmanda numbri, s. o. laadija kohuseid, ja see töö, kui seda üldse vaja võis minna, ei võinud ka Johansonile raskusi tekitada. Niisiis — mina läksin paremal pool küla ees asuvasse sohu valvepostile, kuna Johanson läks, keegi ei teadnud kuhu, moonajahile.

Päike oli loojumas, kui jõudsin määratud kohale. Valveposti asupaik kujutas endast kõrgemat kõngast madalas soovsastikus, külalt umbes nelisada meetrit eespool. Seal ootasid mind 2 rühmameest, kellest teine minu päralejõudmisel kohe külla pöördus. Jäime kahekesi laskur Saaretok'iga tagama küla ja ühtlasi ka rindelõigu julgeolekut.

Meist paremat kätt, teisel pool sooheinamaad ja madalat võsastikku asus Salesje küla, kus lojuva väikese kiirte käes säras kõigi ristiusuliste embleem — rist kirikutornil. „Rahu olgu maa peal ja inimestest hea meel,“ tulid meelde sõnad kunagi

kuuldud jõulujutlusest. Aga nüüd? Homme, Kristuse Jeruusalemma-sõidu mälestamis-päeval peaksid inimesed vendluses ja üks-teisest arusaamises pühitsema koos rõõmu-püha. Aga meie? Just kui hundid peame varitsemä üksteist, et tappa ja hävitada üks-teise elu, mida võib anda ja võtta ainult Jumal. Jah, vagad ja kaunid mõtted sigi-sid sel õhtul pähe. Aga milleks? Mõistmatu ja julm on sõja seadus ja sõja paratamatus.

Teisel pool soos silmusklevat ja hartusi kokkujooksvat jõekest paistsid Davõdov-Konetsi küla ja Račevo mõis. Seal asusid punased. Kõneldi, et all jõekese ääres asu- vat vana vesiveski, mille juures seisvat pu- naste valvepost. Seda kohta kästi eriti sil- mas pidada, sest piki jõeäärset lohustikku oli vaenlasel kerge ja hõlpus ligineda mär- kamatult meie külale.

Niisiis seisime seal pöösaste varjus pos- til, silmade ja kõrvade valvel olles kõigeks nähtavaks ja kuuldavaks. Rühmamees Sa- retok hakkas seletama oma perekonna ja suguseltsi ajalugu, milline jutt mind, olgugi et olin püstijalu, varsti tukkuma pani. Vae- vu hoidsin silmalauge avali.

Olime seisnud nii umbes poolteist tundi. Juba hämarus. Kaugemate asjade kontuu- rid ähmastusid ja muutusid halliks. Soost tõusis toore mulla ja sambla järele lõhnav udu. Vasakul rindetiival, kaugemal, vist Vašina-Gora piirkonnas kõmas tugev ka- hurimürin. Paremal pool aga valitses vai- kus. Ainult üksikud, kauged ja nõrgalt kuulduvad püssipaugud eksitasid raske- lõhnalist, justkui pea kohal paigal püsivat kevadõhku.

„Kuule, Saaretok,“ katkestasin ma vai- kuse, „mis oleks, kui läheksime punastele külla! Neil seal all veskis peaks ehk lei- duma pisut jahu ja... tangusid. Usun, et sinulgi pole midagi selle vastu, kui hommi- kul keedame maitsva pudru tatra- või muist tangudest. Lähme, liigume sinnapoole. Mis siin ikka asjata jorutame!“

Hakkasin tasahilju sammuma ettepoole. Saaretok, kuigi vastumeelselt, kõndis mu järel. Püsse laskevalmis hoides liikusime ettevaatlikult mätaste ja pöösatukkade va- hel. Varsti jõudsimelagedamale kohale, kus kasvas vaid üksikuid puujändrikke. Tontlike siluettidena näisid need küüruta- vat maa kohal ja mõtlevat oma seletatama- tuid ning püisi mõtteid.

Vaevalt sain ma astuda mõne sammu lähema puu silueti poole, kui äkki üheaeg- selt kõlas pauk ja paremas õlas tundsin äkilist raputust. Samal ajal tundsin, kuidas

soe juga hakkas immitsema mööda külge allapoole. Parema käsi muutus äkki lõdvaks ja imelikult külmaks. Püss langes matsa- tades mättale. „Pihta sain“ — see mõte pani virvendama silmad. Nii hea oli kuk- kuda maha pehmele soosablale.

„Popalsja bratets!“ *) kuulsin eespool lämmatatud hüüatust. Samal ajal kuulsin, kuidas Saaretok pistis rabinale liduma taha- poole. „Punased, kur-radid,“ kuulsin veel ta ähkivat hirmuhüüet ja siis... siis tekkis ümberringi vaikus.

See aeg ei kestnud kaua. Varsti silma- sin pimeduses, umbes kümne meetri kaugu- sel liginevat kaht tumedat kogu. Need olid pöösastikus varitsenud punased vahisõdu- rid, kes tulid nüüd vaatama oma taba- va lasu ohvrit. Unustasin haava ja kõi- ge muu; mõttes sähvis välguna ettekujutus piinamisest, millega üteldi punaseid alati lõpetavat vangivõetud vastaste, eriti noorte vabatahtlike elupäevad. Külm ja ängistav halvatus just kui liimis mu keha vastu maa. Pögenemise peale ma ei mõtelnudki. Tõmbasin end kerra ja jäin ootama emb- kumba, kas eluküünalt kustutatavat pauku või kaasaviimist vaenlasleeri.

Juba nägin selgesti liginejaid. Püssid laskevalmis nad liginesid otse minu peale. Veel umbes viis sammu, siis...

„Prokoli eju svolotš!“ **) kuulsin ühte neist ütlevat. Juba ootasin surmavat lööki, kui äkki... teisel pool pöösastikku kõlas: „oi... oi... oi... ast... ast... ast...“

Mu kuulmismeel, mis siis eriti ärkvel ja teritatud oli, tajus seda häämitsust sel korral eriti täpselt; võin kinnitada, et vähemagi kahtlusetu sarnles see häämitsus foneetilise selgusega kahe inimese jutule või vastas- tikusele hõigatusele.

Tundmatu linnu teiskordse häämitsuse järel pistis minu surmavaenlased putka- ma. Suure madinaga kadusid nad varsti pimedusse. Otse surma hammaste vahelt päästis mu elu — tundmatu lind. Tänu te- male, ainult temale, võin jutustada seda tõestisündinud, kuigi väheusutatavat lugu.

Saadud õlahaav — see paranes varsti.

Külla jõudes alarmeeris Saaretok mees- konna, kes mulle kiiresti appi tõttas. Mil- leks? See abi oleks iga juhul hilinenud. Mind suutis päästa surmasuust ainult too tundmatu, sest saati jälle nägematu tui- suurune lind.

*) Sattusid õnge, vennike!

**) Torka läbi see naru!

Perekondlikke teateid.

Sünde:

Ltn. A. Väkräm'i abikaasal Marthal tütar Anne. Kpt. A. Rahuorg'i abikaasal Pärjal poeg Ardo.

Abiellumisi:

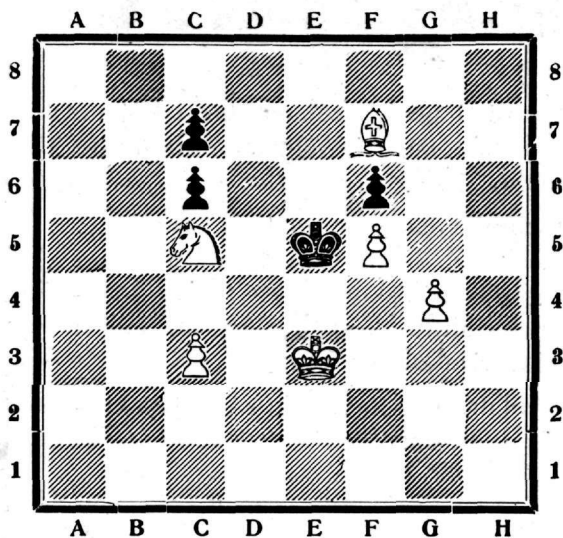
Nao. K. Tomson abiellus neiu Hilja Kivilo'ga.

MALE.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 4.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja 8. käigul annavad matt. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 3 lahendus.

1. f4—f5! (1. Kg4? Kb5 2. h4 Kc5 3. h5 g:h5+ 4. K:h5 Kd5 5. Kg6 Ke4 6. g3 h5! 7. K:g7 Kf5 8. Kh6 Kg4 9. f5 h4! 10. g:h K:h5 viik) Ka4—b5!
2. Kg3—f4 Kb5—c6 3. Kf4—e5 Kc6—d7 4. f5—f6 Kd7—e8 5. f6:g7 Ke8—f7 6. g7—g8L+ Kf7:g8 7. Ke5—f6 Kg8—h7 8. g2—g4 g6—g5 9. Kf6—f7 h6—h5 10. h2—h4! Kh7—h6 11. Kf7—f6 g5:h4 12. g4—g5+ Kh6—h7 13. Kf6—f7 h4—h3 14. g5—g6+ Kh7—h6 15. g6—g7 h3—h2 16. g7—g8L h2—h1L 17. Lg8—g7 matt.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÖDURIT“

Ilmus trükist ja on müügil „Sõduri“ toimetuses:

Э. А. Верцинский:

ПАМЯТНЫЕ ДНИ

книга 3.

Изъ воспоминаний Гвардейских
стрѣлковъ.

HIND KR. 3.75.

Samalt autorilt on varem ilmunud:

Годъ Революцій . . . Hind Kr. 1.—
Изъ Мировой войны . . . „ „ 3.75
Памятные дни 1 . . . „ „ 1.75
„ „ 2 . . . „ „ 3.75

Raamatud on müügil

*„Sõduri“ toimetuses, Tallinn,
Sakala tän. 33.*

Rohkem valgust

on seadnud endale sihiks ajakiri

Tänapäev

TÄNAPÄEV — see nimi peaks kõlama hästi kõigile neile, kes elavad kaasa oma ajaga ja jälgivad sündmuste voolu esirindelisi laineid.

TÄNAPÄEV on teejuhiks igale teadlikule kodanikule. Ta avaldab oma veergudel selgitavaid ja arvustavaid kirjutisi kõigist aktuaalseist ühiskondlikest, majanduslikest, kultuurilisist ja kirjanduslikest küsimusist, milles igal kodanikul on vaja seisukohta võtta.

Parimad autorid igalt alalt. Huvitav, pildirikas ja aktuaalne sisu. Kaastöölised üle maa.

Lugege kõik Tänapäeva!

Tellige kõik Tänapäeva!

TÄNAPÄEVA tellimishind 1939. aastaks on kr. 3.60 (poolaasta kr. 1.80, veerandaasta kr. 0.90). Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised, raamatukauplused ja ja meie esindajad. Tellimisraha võib maksa ka meie posti jooksv. arvele nr. 2232 või saata postmarkides talitusele.

Tänapäeva talitus

TARTUS, Gustav-Adolfi 8, pk. 76. Tel. 2-66.